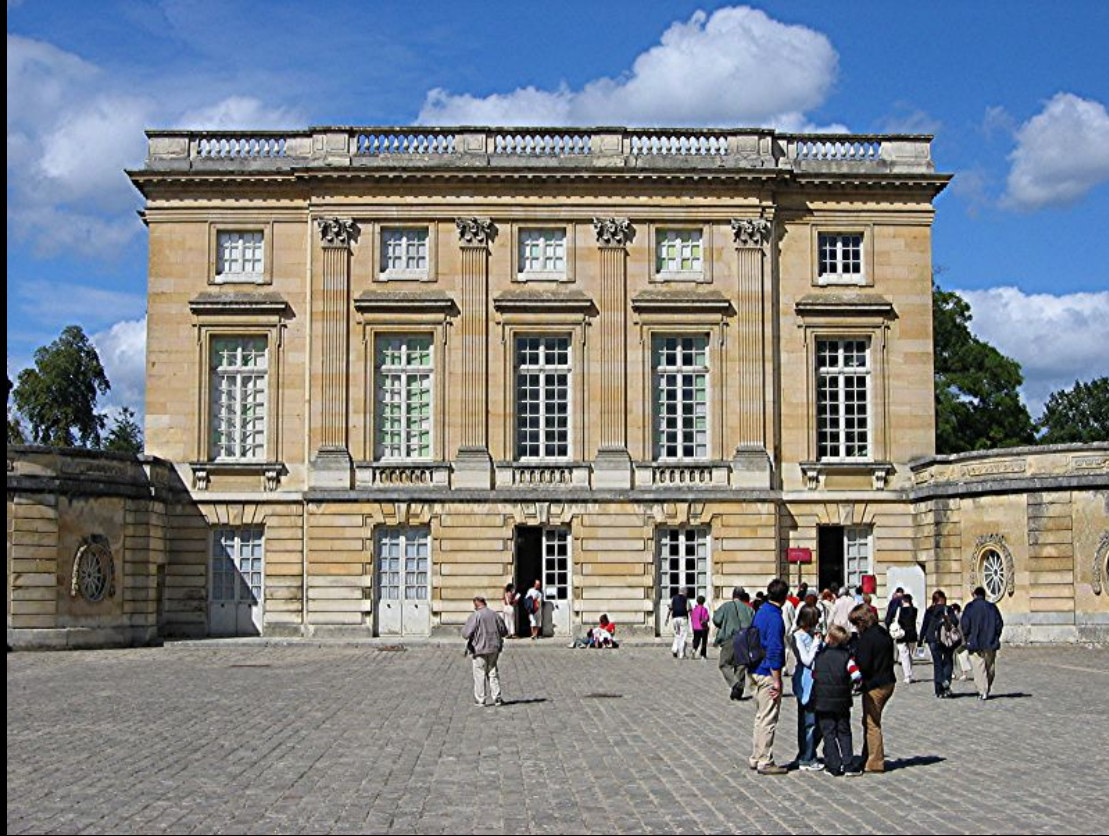


# ARCHITEKTURA XVIII - XXI WIEKU

Prezentację przygotowała  
mgr Magdalena Jędrzejczak

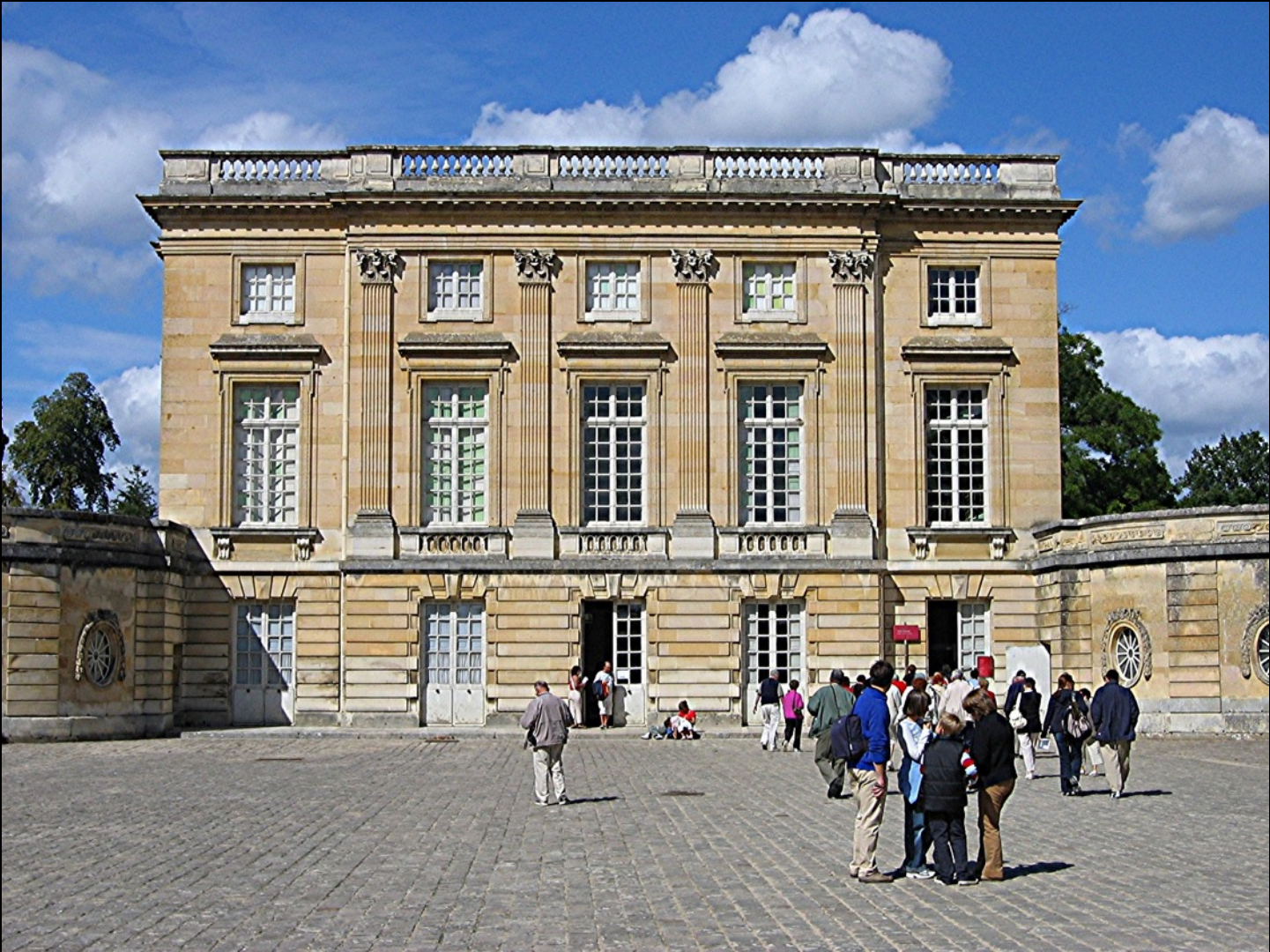
# Jacques-Angé Gabriel



**Petit Trianon**  
1762-1768



Jaques Ange Gabriel, Petit Trianon, fasada południowa, 1762-68, Wersal, wielki porządek





Jaques Ange Gabriel, Petit Trianon, fasada północna,  
1762-68, Wersal

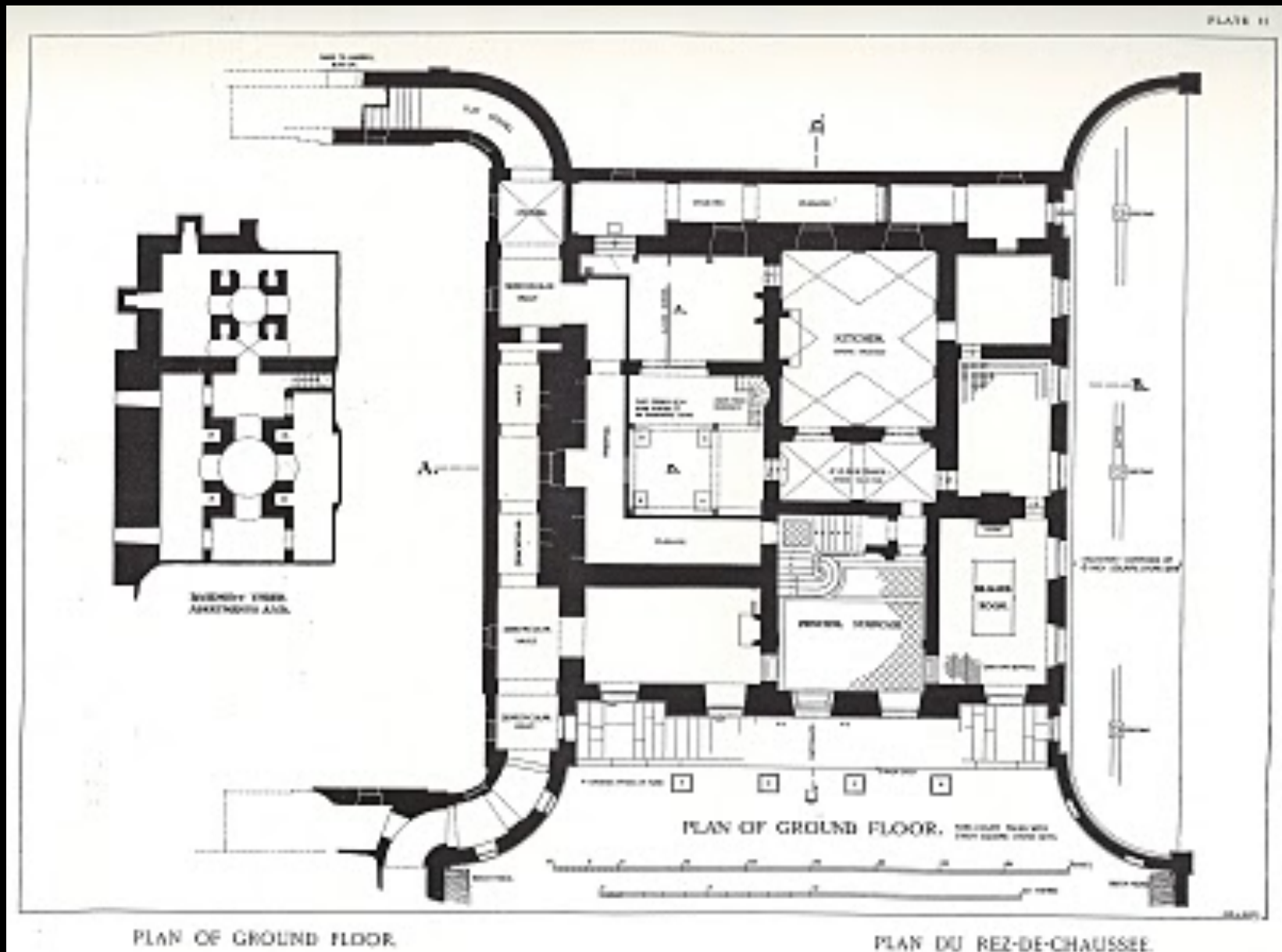




# Petit trianon, fasada wschodnia



# Petit Trianon, plan parteru







Jacques-  
Germain  
Soufflot –  
kościół św.  
Genowefy  
(Panteon)  
w Paryżu,  
1758-89



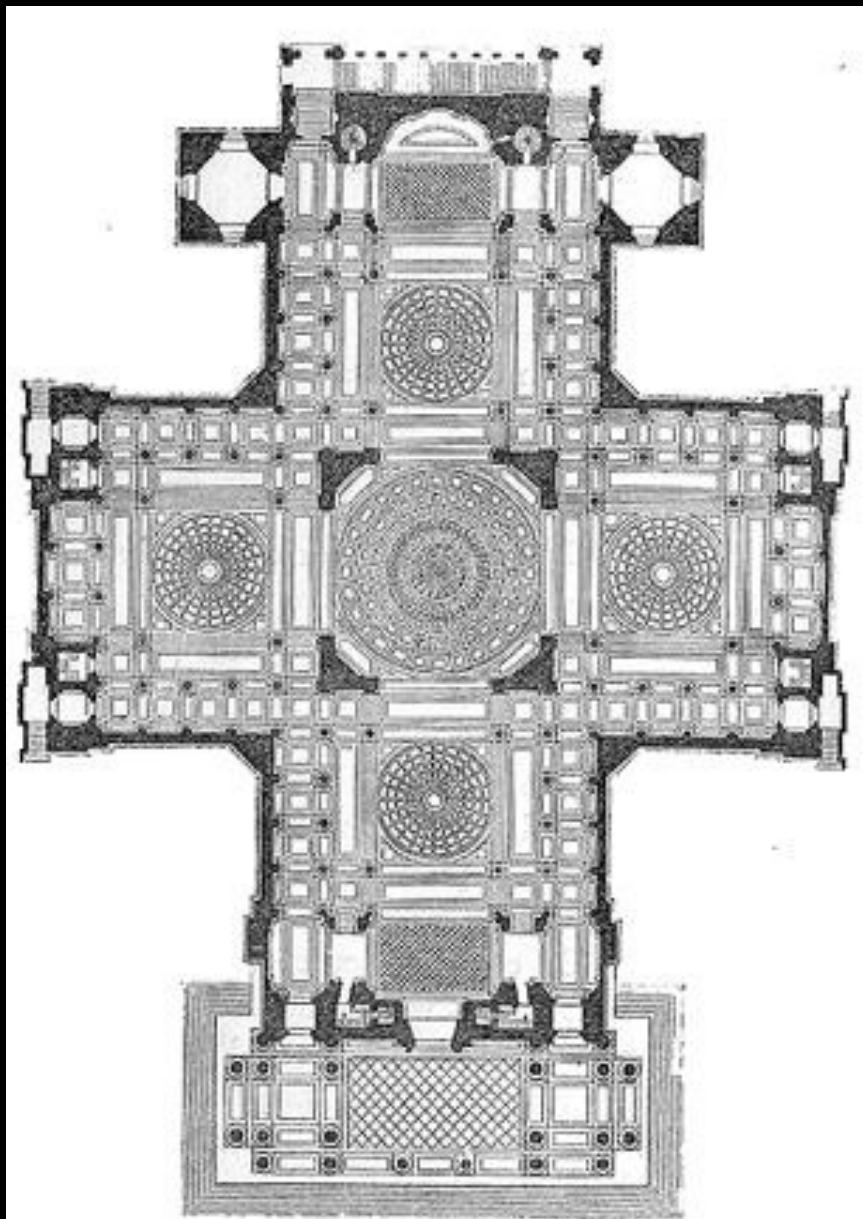
Jacques- Germain Soufflot – kościół św. Genowefy (Panteon) w Paryżu, 1758-89



Panteon, wnętrze mauzoleum



Plan







## ŁUK TRIUMFALNY PARYŻ

Budowę łuku rozpoczęto w 1806 na zlecenie Napoleona i z przerwami prowadzono do ukończenia w 1836, za panowania Ludwika Filipa I. Projektantem architektury jest Jean François Chalgrin, dekorację rzeźbiarską wykonał François Rude.



Pod łukiem znajduje się Grób Nieznanego Żołnierza, którego Płomień Pamięci (fr. – Flamme du Souvenir)[1] jest symbolicznie rozpalany każdego wieczora  
Na łuku wyryto nazwiska 386 oficerów napoleońskich, w tym 7 Polaków



Jean Francois Chalgrin, łuk triumfalny na Placu Charlesa de Gaule'a w Paryżu, 1806-36



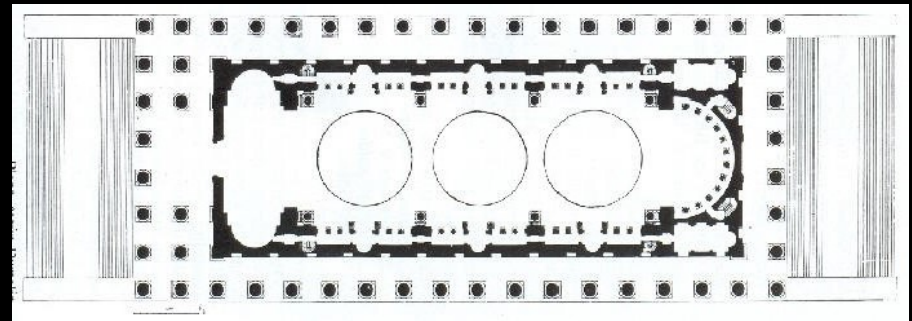


# Pierre Vignon, kościół Św. Marii Magdaleny, Paryż



Bryła nawiązuje do architektury antyku. Budowę kościoła rozpoczęto w 1764 r. według projektu Pierre'a Contanta d'Ivry, nawiązującego do architektury kościoła Inwalidów. W 1790 r., po wybuchu rewolucji, prace wstrzymano. Kazał je wznowić Napoleon, planując urządzenie tu świeckiej Świątyni Chwały Wielkiej Armii. Nowy projekt sporządził Pierre Vignon, wzorując się na świątyniach antycznych. Ostatecznie, w 1815 r., władze zdecydowały o utworzeniu kościoła katolickiego, który konsekrowano dopiero w 1842 r. Charakterystyczną fasadę zdoła „las” 52 korynckich kolumn o wysokości blisko 20 m. Nad portykiem znajduje się rzeźbiony fryz, a wyżej – trójkątny fronton z rzeźbą Hectora Lemaire'a z 1828 r., przedstawiającą rozgrzeszenie św. Marii Magdaleny na Sądzie Ostatecznym. Drzwi z brązu zdobią płaskorzeźby dziesięciorga przykazań Henriego de Triquetiego. Jednonawowe wnętrze jest utrzymane w klasycystycznej stylistyce.





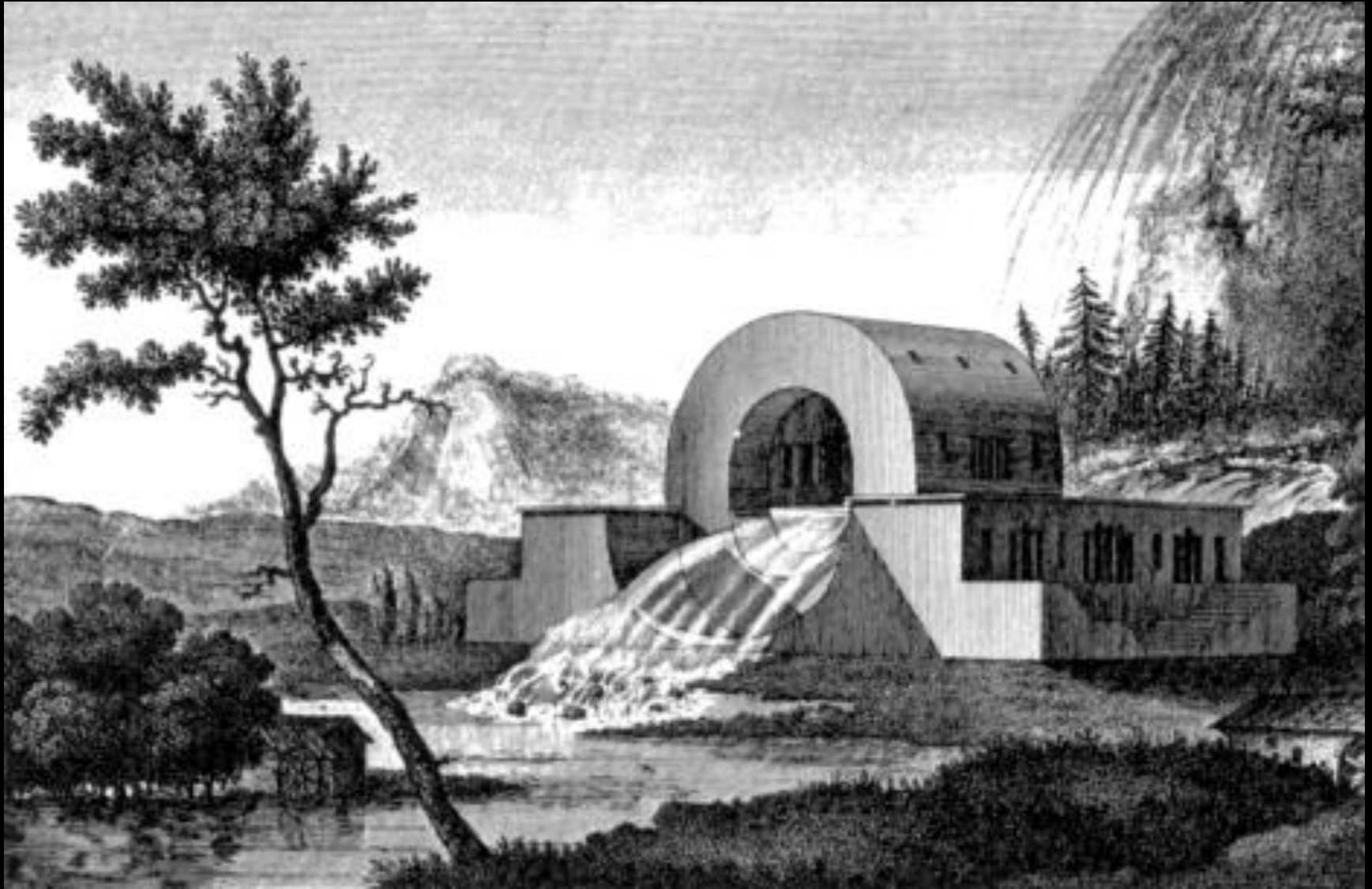


# Kościół Marii Magdaleny w Paryżu, neoklasycyzm

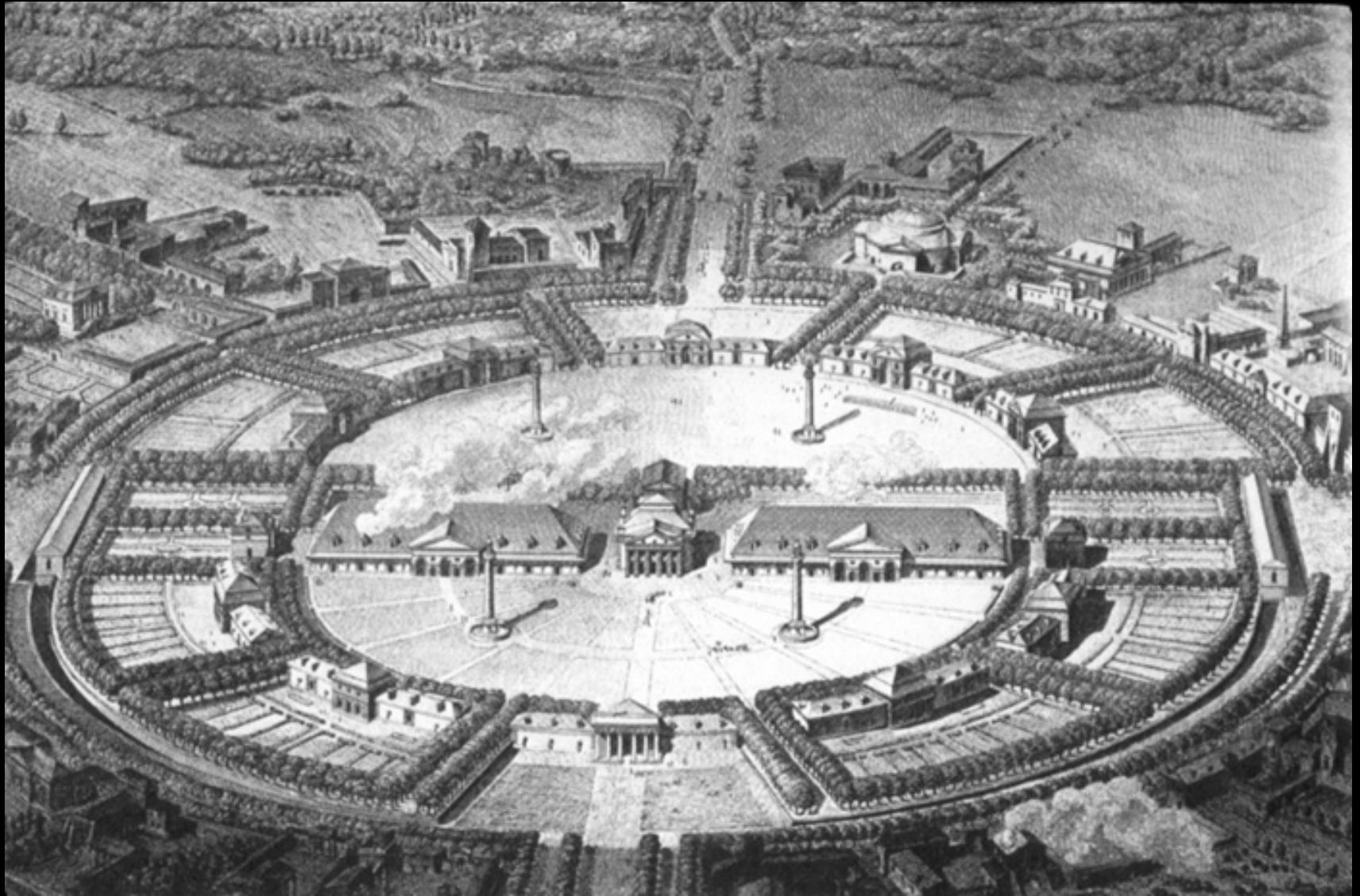




# Claude Nicolas Ledoux, neoklasycyzm, projekt Chaux

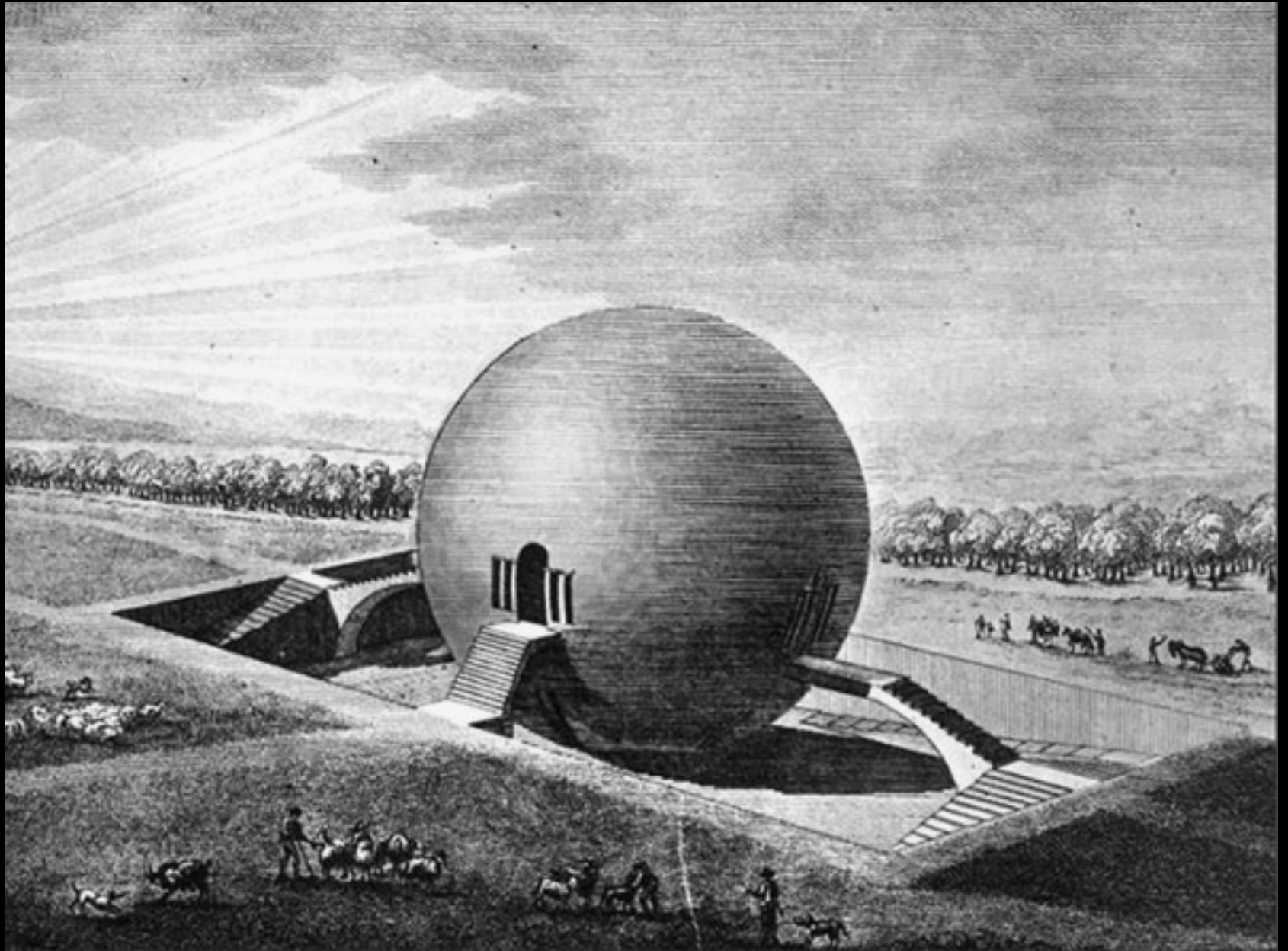


# C.N. Ledoux, miasto idealne Chaux

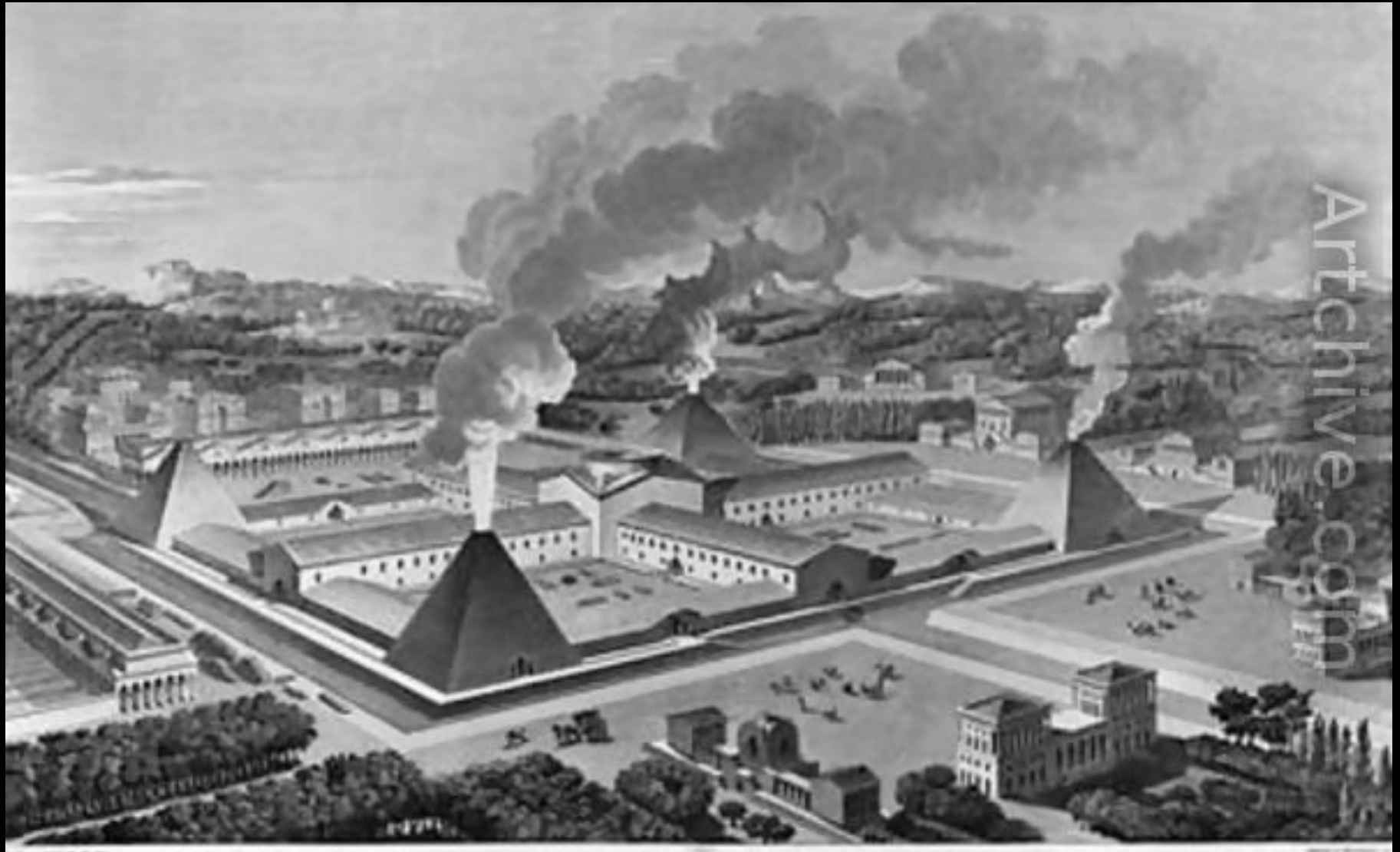




C. N. Ledoux, idealny dom, architektura utopijna



# C.N. Ledoux, kuźnie



## Późny klasycyzm – styl empire, styl cesarstwa, XIX

odmiana późnego klasycyzmu powstała we Francji w latach 1800-1815 rozszerzona podczas panowania Napoleona w Europie (zwłaszcza w Polsce i w Rosji); dominował w modzie, architekturze, malarstwie i sztuce użytkowej. Wzorowano się na sztuce starożytnej Grecji, Rzymu i Egiptu.



Łuk Triumfalny  
na placu du  
Carroussel



Karl Schinkel, Odwach straży królewskiej, 1816-1818, Berlin



Karl Friedrich Schinkel, Sala koncertowa w Berlinie, 1818-21

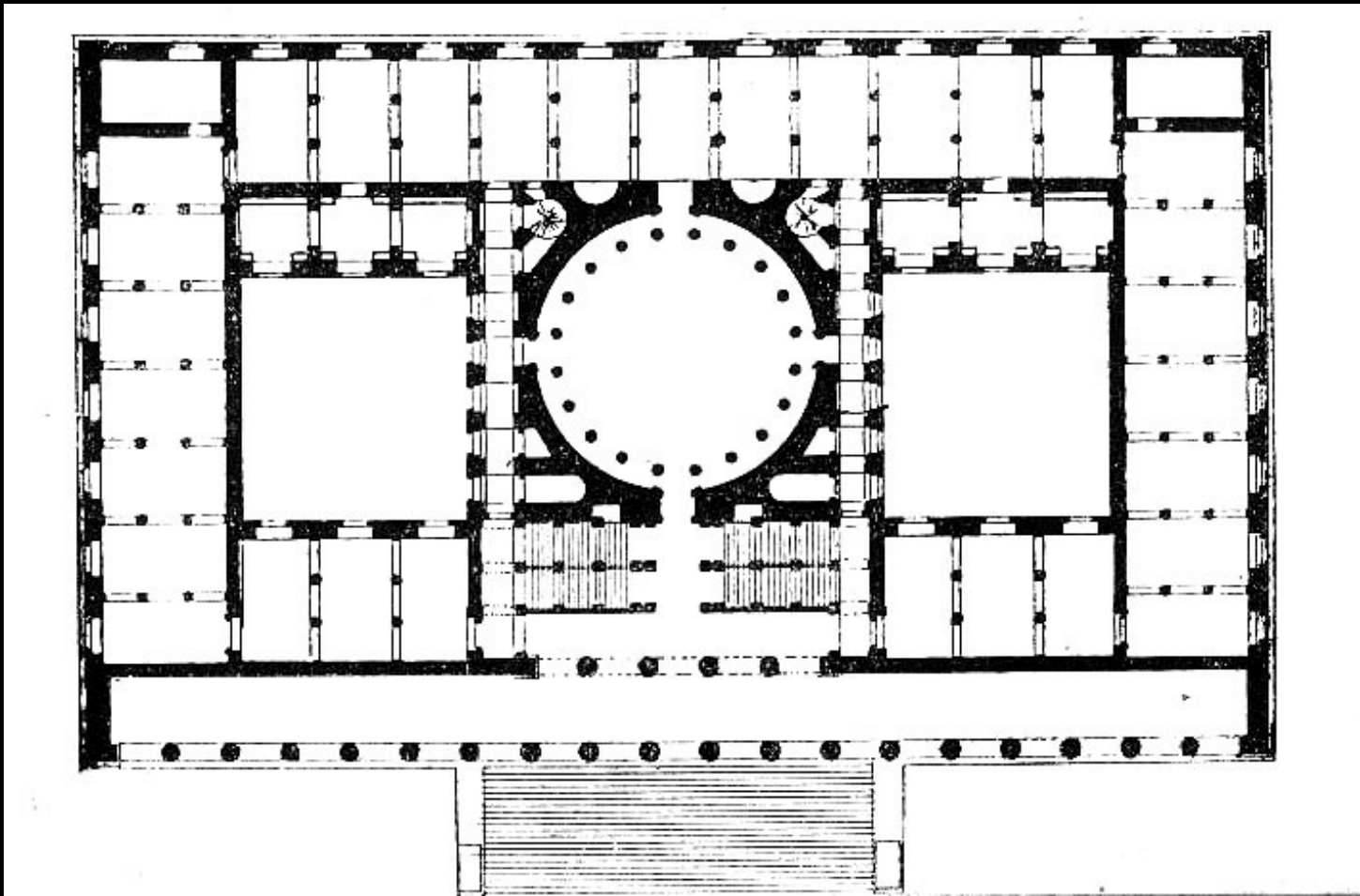




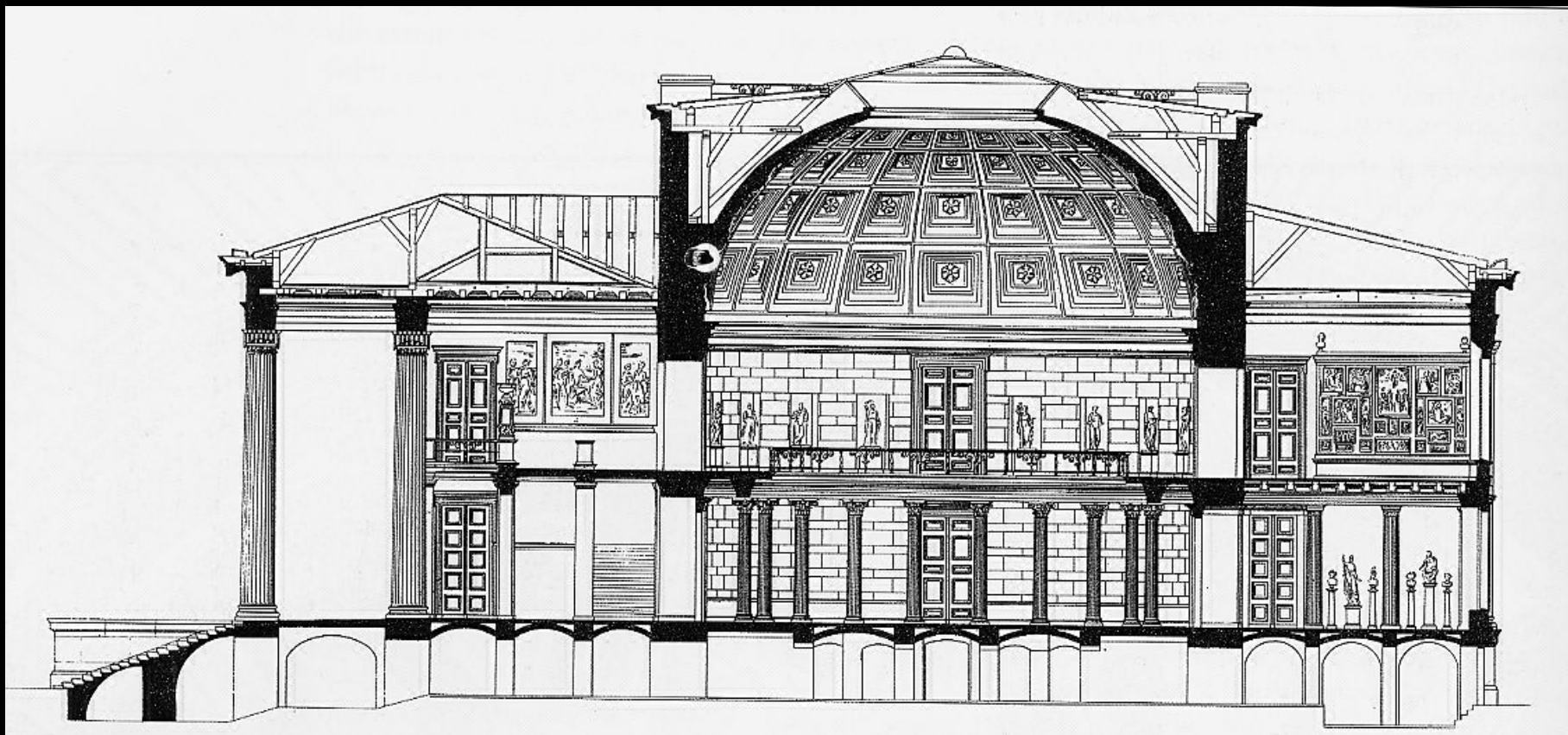


Altes Museum na Wyspie Muzeów (1823–1830), pierwsze muzeum otwarte dla publiczności w Berlinie,

Karl Friderich Schinkel–Muzeum w Berlinie, 1825-28







Na zewnątrz kopuła ukryta w prostopadłościanie – by nie konkurowała z katedrą





Karl Friderich Schinkel, Pałac w Kórniku, 1843







**Karl Gotthard Langhans, *Brama Brandenburska* , 1788-91.**

Budowa po wojnie siedmioletniej, w czasie umacniania Prus, upamiętnienie Fryderyka II. Rzeźby: Johann Gotfryd Schadow.

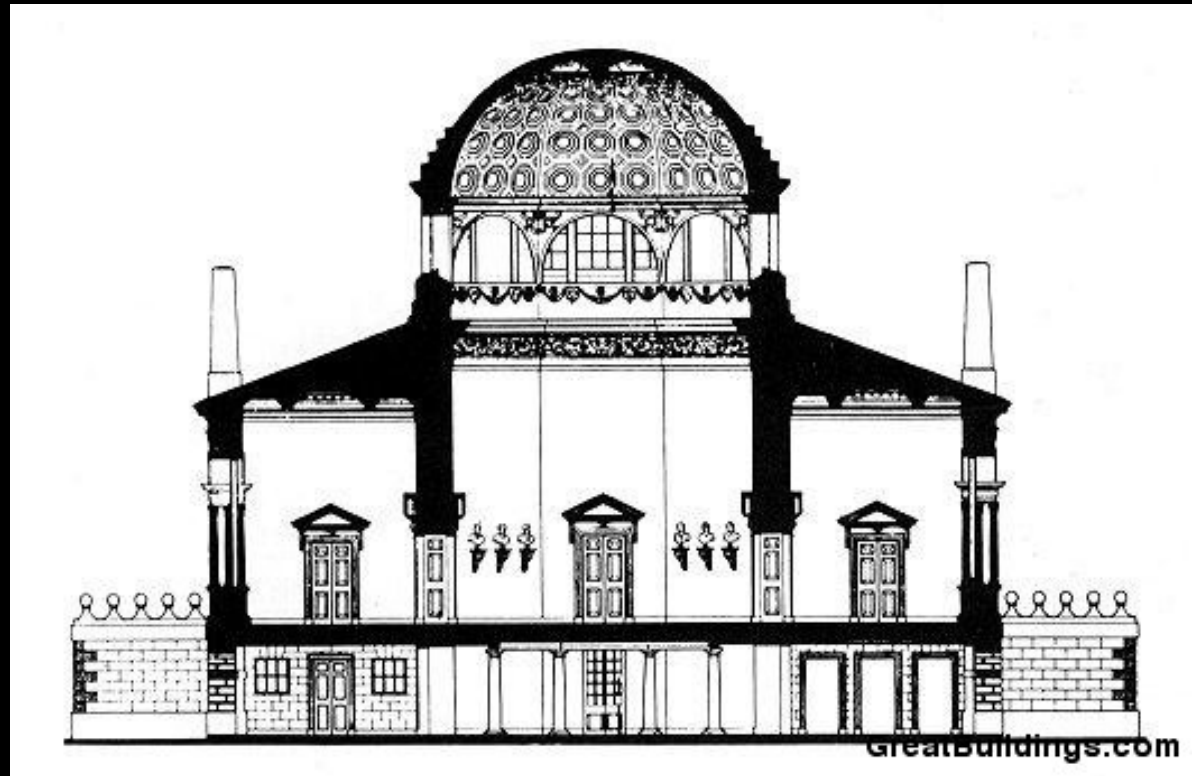
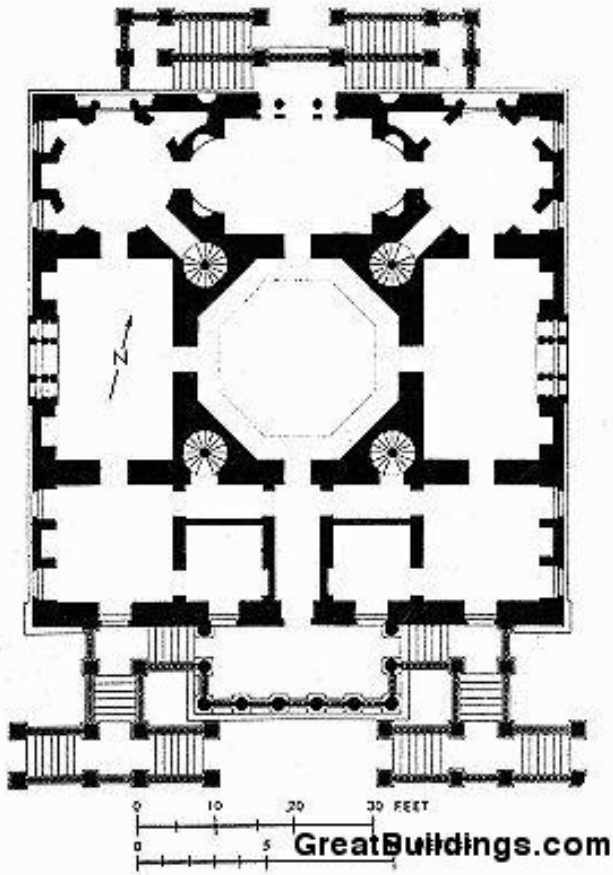
Kwadryga z Wiktoria. Wzorem – Propyleje ateńskie



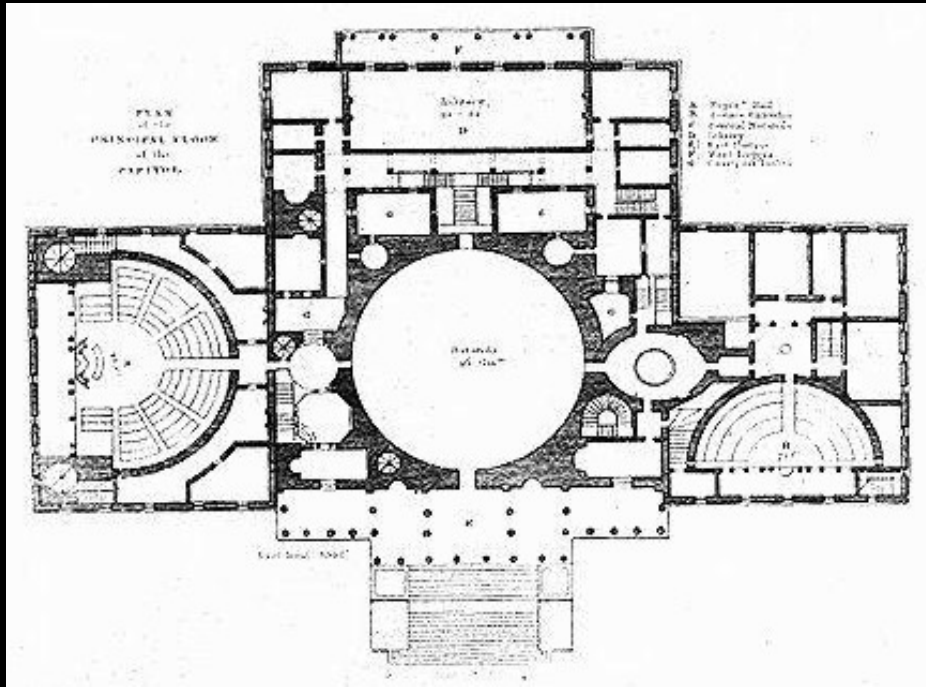
**CHISWICK HOUSE**, rezydencja earla Burlingtona (Richard Boyle), dziś na terenie Londynu, projekt właściciela (Boyle) oraz architekta Williama Kent, 1726-29, Burlington inspirował się antykiem poprzez Palladia – to typ willi palladiańskiej. Została zbudowana na pomieszczenie kolekcji (nie ma tu kuchni ani sypialni, zresztą budynek mieszkalny już w posiadłości był), Willę otacza ogród romantyczny (prototyp ogrodu angielskiego) – kaskada, świątynki etc, jedna z teorii mówi, że Ch. H. miał być świątynią masońską.



# Chiswick House 1725-29



# Capitol, Washington DC, 1793-1830, rzut poziomy





# Łazienki Królewskie, Pałac na Wodzie, Dominik Merlini









**Belweder** - dodatkowe piętro lub nadbudówka nad najwyższą kondygnacją budynku, stosowana głównie w pałacach, zwykle z tarasem.





# Biały Domek, Merlini





# Nowa Kordegarda, Merlini



# Pałac Myślewicki, Merlini





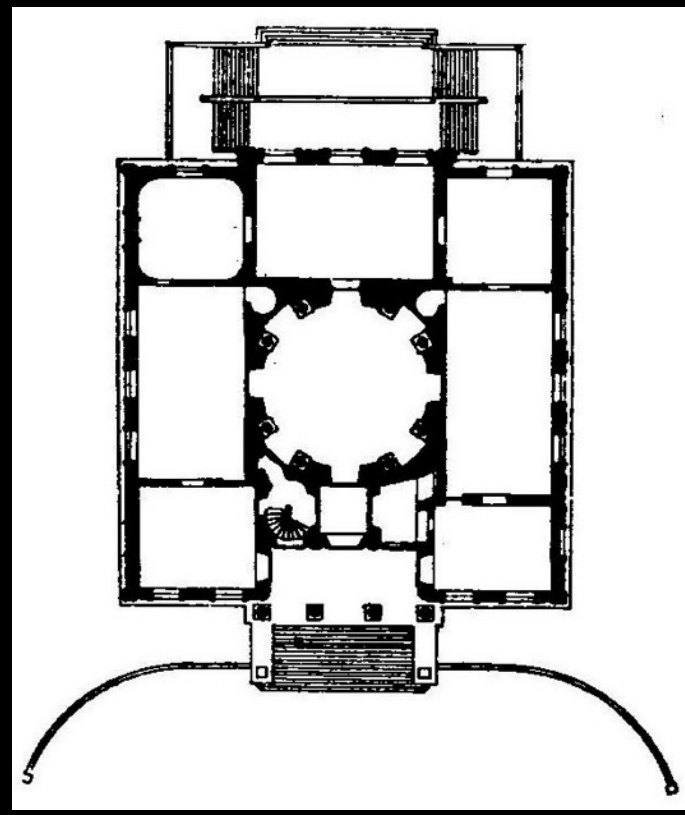
**Królikarnia** – klasycystyczny pałac w Warszawie

Jego nazwa pochodzi z czasów saskich, kiedy to znajdował się tu zwierzyńiec, w którym polowano na króliki.

Pierwotnie na terenie Królikarni znajdowały się browar, cegielnia, karczma, młyn i stodoła, a także położony na zboczu wąwozu budynek kuchni, dla którego inspiracją był rzymski grobowiec Cecylii Metelli.

Obiekt został zaprojektowany przez architekta Dominika Merliniego, który wzorował się na słynnej renesansowej rezydencji Villa Rotonda koło Vicenzy, autorstwa Andrei Palladio.

Budowę prowadzono w latach 1782–1786.





# Kuchnia Królikarni





# Kuchnia Królikarni



Szczytowym momentem jego twórczości i architektury neoklasycznej w Polsce jest gmach Teatru Wielkiego  
**BUDOWLA NIE POWSTAŁA W KRĘGU MECENATU PONIATOWSKIEGO**



Teatr Wielki Opera Narodowa w Warszawie (1825-1833)

W kompozycji architektonicznej teatru występują wszystkie zasady głoszone przez kierunek neoklasyczny, prócz jedności porządku architektonicznego.



# BUDOWLA NIE POWSTAŁA W KREGU MECENATU PONIATOWSKIEGO



Teatr Wielki Opera Narodowa w Warszawie (1825-1833)

## BUDOWLA NIE POWSTAŁA W KREGU MECENATU PONIATOWSKIEGO



Teatr Wielki Opera Narodowa w Warszawie (1825-1833)



**Pałac Staszica** w Warszawie znajduje się przy ulicy Nowy Świat 72.



Mury zrujnowanego klasztoru nabył w 1818 ksiądz Stanisław Staszic. Pałac został zbudowany w latach 1820-1823 w stylu klasycystycznym według projektu Antonio Corazziego dla Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

# Pałac Komisji Rządowej Przychodu i Skarbu w Warszawie

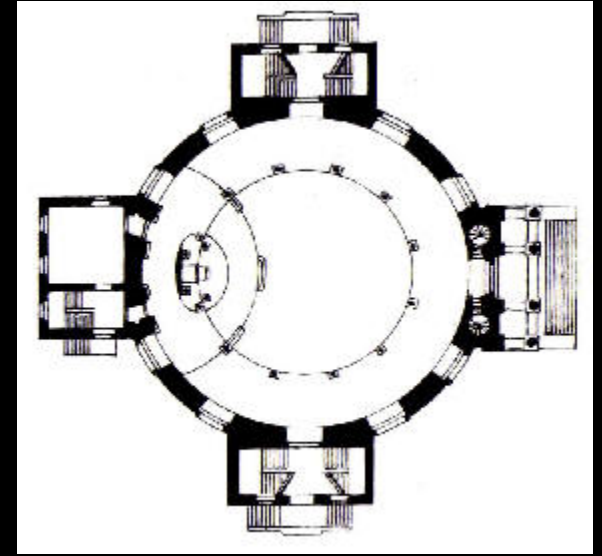
## Antonio Corazzi, 1825

Pałac został zniszczony przez niemieckie bomby w 1939 roku. Odbudowano go po wojnie. Obecnie mieści się w nim siedziba Prezydenta Warszawy i Urząd Miasta Stołecznego Warszawy oraz Mazowiecki Urząd Wojewódzki.





Szymon Bogumił Zug, kościół św. Trójcy (zbór ewangelicko-augsburski) w Warszawie, 1777-81



Reprezentował dojrzałą fazę klasycyzmu z wpływami palladianizmu i jest on autorem typowego polskiego dworu-pałacu.



Jakub Kubicki, Belweder, Warszawa



Rogatki warszawskie były siedzibą miejskich władz skarbowych, których zadaniem było pobieranie opłat celnych i drogowych. Zostały zaprojektowane przez Kubickiego w latach 1816-18.

Charakterystyczną cechą budynków są głębokie portyki zwieńczone gładkim tympanonem, oparte na kolumnach w stylu jońskim. Zarówno wnętrza portyków, jak i boczne ściany rogatek, zdobione są licznymi płaskorzeźbami.



**Arkady Kubickiego** – budowla wykonana w latach 1818-1821 według projektu polskiego architekta Jakuba Kubickiego, usytuowana na skarpie od wschodniej strony Zamku Królewskiego w Warszawie. Arkady Kubickiego były integralną częścią królewskiej rezydencji, komponując się z założeniem krajobrazowym ogrodów królewskich od strony Wisły.





## PAŁAC W BEJSCACH



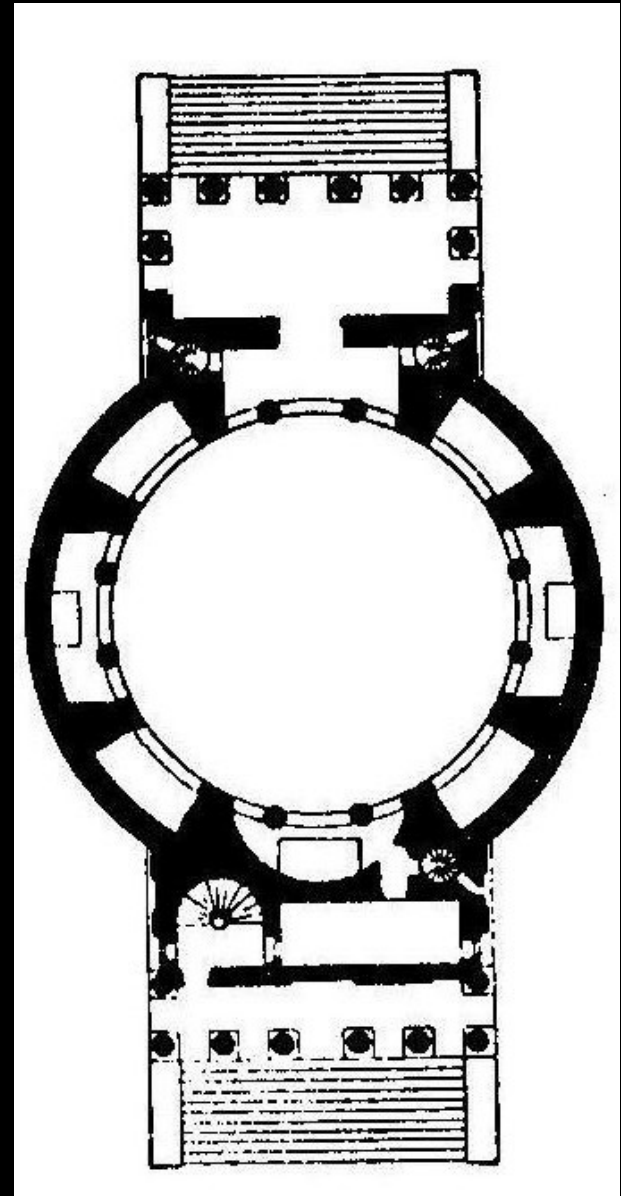
Klasycystyczny pałac wybudowany w 1802 r. przez Jakuba Kubickiego dla Marcina Badeniego, późniejszego ministra sprawiedliwości Królestwa Polskiego. W pałacu (dzisiaj: Domu Opieki dla Dorosłych) oglądać można zdobione m.in. techniką *chiaroscuro* – owalny salon oraz gabinety. Pałac znajduje się w parku krajobrazowym, według założeń Francuza Augustyna Denizot, z połowy XIX w.

# Architektura Księstwa Warszawskiego, Piotr Aigner, Pałac Namiestnikowski





Piotr Aigner, kościół św. Aleksandra w Warszawie, 1818-25



**Świątynia Sybilli w Puławach** – budowla w kształcie rotundy wchodząca w skład zespołu pałacowo-parkowego przy Pałacu Czartoryskich w Puławach; **pierwsze polskie muzeum narodowe.**

**Wybudowana została w latach 1798-1801 jako Świątynia Pamięci na stromej skarpie wiślanej przez Chrystiana Piotra Aignera.**

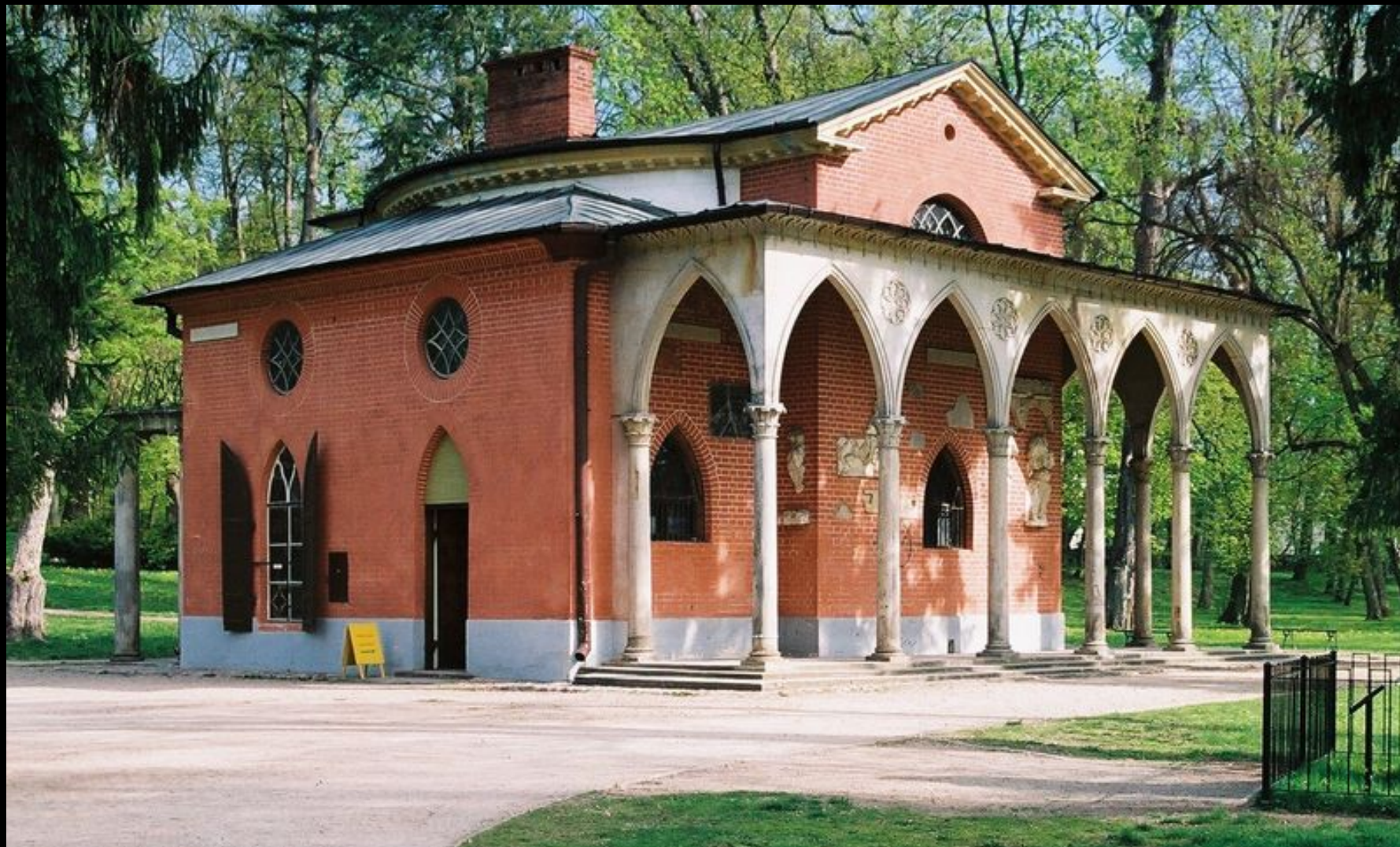
Posiada dwie okrągłe sale. Do reprezentacyjnej sali górnej wchodzi się po szerokich schodach, których strzegą kamienne lwy (prezent od cara Rosji Aleksandra I z okazji jego pobytu w Puławach w 1805). Nad wejściem jest napis: *"Przeszłość-Przyszłość"*. Wokół sali biegnie ganek, którego dach w postaci kopuły z okrągłym świetlikiem pośrodku i zmniejszającymi się ku górze kasetonami wspiera się na korynckich kolumnach z piaskowca. Pod kopułą biegnie fryz z motywami gryfów i kandelabrow. Sala dolna, z wejściem od strony skarpy, ma kopułę wspartą na dziewięciu arkadach, za którymi znajduje się wąskie obejście.

W Świątyni Sybilli księżna Izabela Czartoryska gromadziła pamiątki rodzinne Sieniawskich, Lubomirskich i Czartoryskich oraz **pamiątki po wielkich Polakach (np. w dolnej kondygnacji po księciu Józefie Poniatowskim), które miały przypominać po rozbiorach Polski pełną chwałę przeszłość narodową. W 1830 r., jeszcze przed powstaniem listopadowym, zbiory zostały ewakuowane do Paryża. Potem wróciły do Krakowa, stając się załącznikiem Muzeum Książąt Czartoryskich.**





Domek Gotycki w ogrodzie Izabelli Czartoryskiej w Puławach  
Przeznaczony na kolekcję dzieł sztuki: obrazów, porcelany, zbiorów wschodnich  
Cel kolekcji: podtrzymywanie ideałów walk o wolność i ideału rycerskiego





# Dwór

szlachecki, wiejski dom mieszkalny. Forma wykształcona w architekturze polskiej okresu renesansu, przetrwała do XX wieku.





# SECESJA



**Victor Horta,  
Maison  
Tassel -  
klatka  
schodowa,  
1892-3  
Bruksela**

# Art Nouveau - Hector Guimard

wejścia do stacji paryskiego metra.

Wykonanie fabryczne

z żelaza pomalowanego na zielono,

**Hecor Guimard,  
wejście do metra  
(*Porte Dauphine*)**







W całej swojej twórczości Gaudí projektował głównie domy mieszkalne. Początkowy okres jego prac cechował popularny wówczas eklektyzm, czyli mieszanie cech wszystkich poprzednich stylów. Już wtedy tworzył one jednak pewną swoją odmianę eklektyzmu. Przykładem jest Casa Vincens (Vincens to nazwisko właściciela) - dom zaprojektowany przez Gaudiego, którego budowa trwała w latach 1878 do 1880. Sprawia on wrażenie, jakby był wykonany z małych, zlepionych kamieni albo czegoś w tym stylu. Jest to przykład eklektyzmu "gaudiowskiego".





Budynek jest bogato zdobiony, a na jego fasadę składają się liczne elementy nawiązujące do motywów zwierzęcych, takich jak: kości (forma balkonów), łusek (dach), rybie łuski (płytki pokrywające ściany). Ponadto łuskowany dach przypomina smoka, co nawiązuje być może do legendy o św. Jerzym i smoku, stanowiącej element narodowej tożsamości Katalończyków. Do dekoracji zewnętrznych ścian budynku Gaudí wykorzystał nietypowe materiały – różnokolorowe kawałki ceramiki i potłuczonych kafli

**Casa Batlló, 1905-1907.**





Drzwi po prawej prowadziły do prywatnej kaplicy rodziny Batllo.



Kaplica, dziś ołtarz  
przeniesiony do  
muzeum kościoła  
Sagrada Familia,  
drzwi w prywatnej  
kolekcji w Nowym  
Jorku





Dom wcześniej należący do rodziny Batlló został sprzedany w 1954 roku do Iberyjskiego Towarzystwa Ubezpieczeń natomiast w 1994 roku zakupiła go rodzina Bernat (właściciel sieci Chupa Chups), którzy nabyli ją za 75 milionów euro.





**Casa Milà** (*La Pedrera*) - znaczy Dom Miłi - to budynek w Barcelonie powstały w latach 1906-1910. Zaprojektował go i wykonał Antoni Gaudí dla przedsiębiorcy Pere Miłi i jego żony



W projekcie tym Gaudí nie używał, lub używał minimalnie, prostych kreski. Powoduje to, że fasada budynku przypomina wzburzone morze. Wygląda ciężko i monumentalnie choć wzniesiona jest z cienkich wapiennych płyt. Balkony zdobią kute z żelaza balustrady przybierające kształt dzikich chaszczy. Ozdobą fasady głównej są również specjalnie rozmieszczone ptaki, które mają sprawiać wrażenie szykujących się do odlotu. W środku budowli widać dbałość Gaudiego o szczegóły; każdy sufit posiada własną formę gipsową. Godne uwagi są też liczne mozaiki i stolarka. Na dachu architekt stworzył kominy przypominające kształtem dym. Całość wzniesiona została na nowatorskiej konstrukcji słupowo-belkowej, która jest wykonana w taki sposób, aby zmniejszyć ilość przekrojów (spowodowane było to niemożliwością opłacenia droższych materiałów)

Casa Milà nie została skończona z powodów zatargów z inwestorem. Pomimo to uważa się ją powszechnie za najpełniejsze dzieło Gaudiego, w którym zastosował w pełni owoce swego doświadczenia.



CASA MILA - PATIO





Casa Mila



# Kościół Sagrada Família w Barcelonie, 1882-1920







# PARK GÜELL

## 1900-1914

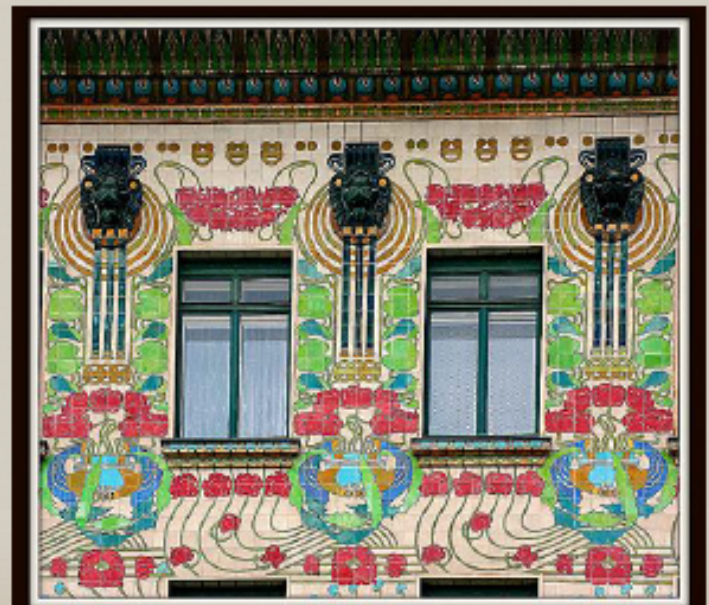
Duży ogród z elementami architektonicznymi zaprojektowany na życzenie Eusebio Güella, przemysłowca barcelońskiego, który - zauroczony angielskimi "miastami-ogrodami" - przedsięwzięcie sfinansował. Projekt w założeniu miał być osiedlem dla bogatej burżuazji, obejmującym 60 działek. Projektu tego Gaudí nigdy nie ukończył. Powstało jedynie pięć budynków: dwa pawilony po dwóch stronach głównego wejścia oraz trzy inne w samym parku. W jednym z nich od roku 1906 mieszkał sam Gaudí. W 1922 roku władze Barcelony wykupiły teren i przekształciły go w park miejski. Park jest otoczony murem, zbudowanym z kamieni o nieregularnym kształcie. Znajduje się w nim siedem bram.







# Otto Wagner, Majolikahaus, Wiedeń



# AUSTRIA

1897 stowarzyszenie artystyczne "Sezession"

biurowiec SECESJI - Joseph Maria Olbrich 1898-9;

Stowarzyszenie - wydawało pismo "Ver Sacrum".



## SECESJA WIEDEŃSKA

linie proste

formy  
geometryczne,

kwadrat

rezygnacja z  
ornamentu i motywu  
roślinnego

Joseph Olbrich, budynek wiedeńskiej Secesji





Zaprojektowana została około 1901 roku przez jednego w wybitnych łódzkich architektów, głównego propagatora na gruncie łódzkim secesji – Gustawa Landau-Gutentegera.

# Style historyczne i eklektyzm

Po 1830 roku kontynuowano formy, dla których źródłem inspiracji był antyk i sztuka średniowieczna. Nastąpiła też nowa moda na naśladowanie innych kierunków historycznych.

I tak wykształciły się: **neoromanizm, neorenesans, neobarok, neorokoko.**

Budowano także obiekty wzorowane na architekturze **arabskiej, egipskiej czy bizantyjskiej.**



# Style historyczne i eklektyzm

Z czasem zaczęły powstawać budowle, które czerpały z kilku stylów równocześnie (kompilację różnych elementów dekoracyjnych). Takie budowle nazwano **eklektycznymi**. Estetycy uznawali, że piękno ma charakter wieloraki i poszczególne jego przejawy należy ze sobą konfrontować.

# Charles Garnier – *Opera w Paryżu (eklektyzm), 1875*

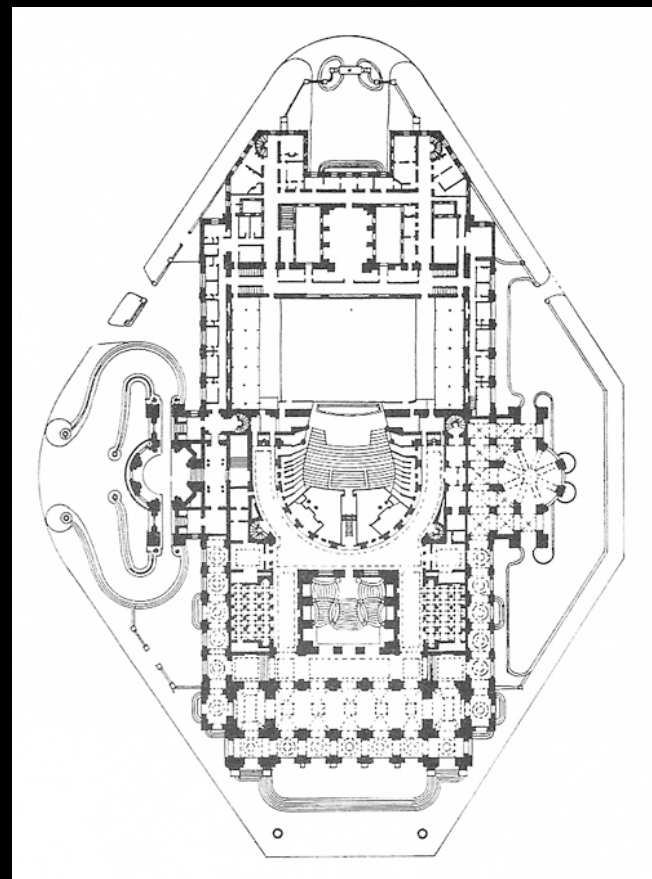




# Charles Garnier – *Opera w Paryżu (eklektyzm)*, 1875



Photo: Stefan Tiesing





# Strawberry Hill (neogotyck), 1750



rezydencja pisarza Horacego Walpole. W 1750 roku przebudował on swoją rodzową siedzibę w stylu nawiązującym do epoki gotyku. Budynek został ozdobiony m.in. licznymi wieżyczkami, maswerkami i ostrymi łukami. Uważany za pierwszą neogotycką rezydencję, szybko stał się wzorem dla innych posiadłości w całej Europie.



# Strawberry Hill (neogotyck), 1750





# Charles Barry – *Parlament w Londynie* (*Pałac Westminsterski*), 1834 (neogotyck)





# John Nash – Pawilon królewski w Brighton

(styl indosaraceński, połączenie neogotyku z architekturą państw Wielkich Mogołów), 1815-22



# John Nash – Pawilon królewski w Brighton

(styl indosaraceński, połączenie neogotyku z architekturą państw Wielkich Mogołów), 1815-22





# Imre Steindl, parlament w Budapeszcie (neogotyck), 1881-1905





# Zamek Neuschwanstein (neoromanizm), 1892





**Paul Abadie - Bazylika Sacré-Cœur (*Bazylika Najświętszego Serca*), 1876-1914, styl romańsko-bizantyński**



# Karl Friedrich Schinkel – Zamek Górków i Działyńskich w Kórniku (neogotyck), połowa XIX wieku

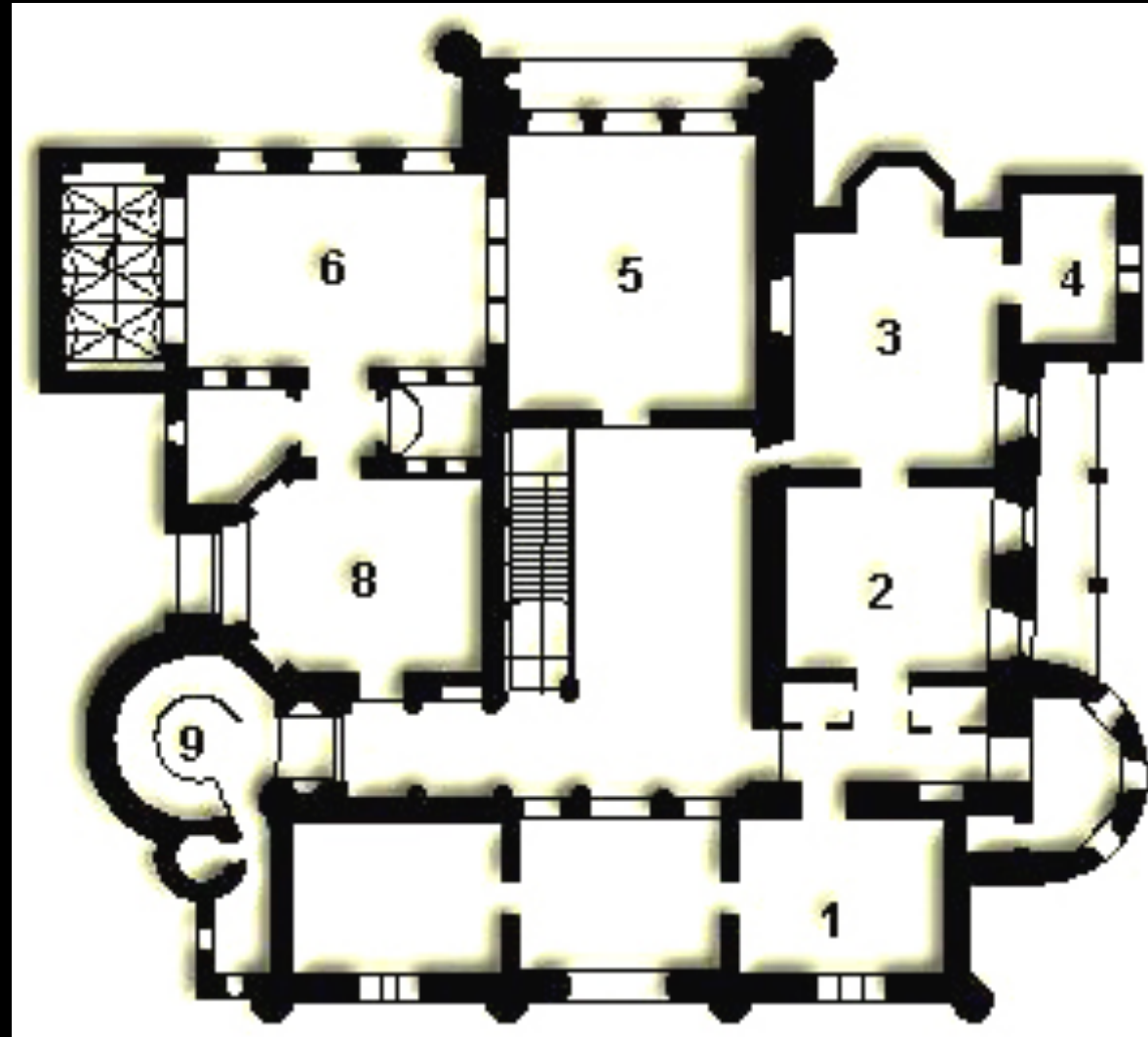




# Karl Friedrich Schinkel – Zamek Górków i Działyńskich w Kórniku (neogotyck), połowa XIX wieku



# Karl Friedrich Schinkel – Zamek Górków i Działyńskich w Kórniku (neogotyck), połowa XIX wieku





# Gottfried Semper, Galeria Obrazów Starych Mistrzów w Dreźnie, 1847-1854



# Gottfried Semper, Opera Sempera w Dreźnie, 1838-41, spłonął w 1869, odbudowany, neorenesans





# Gottfried Semper, Opera Sempera w Dreźnie, 1838-41, spłonął w 1869, odbudowany, neorenesans





**Adam Idźkowski,  
Bazylika  
archikatedralna św.  
Jana Chrzciciela w  
Warszawie,  
(neogotyck), XIX wiek**



# Jan Zawiejski, Teatr im. Słowackiego w Krakowie, 1889-93 (eklektyzm z przewagą neobaroku)



# Jan Zawiejski, Teatr im. Słowackiego w Krakowie, 1889-93 (eklektyzm z przewagą neobaroku)





# Architektura inżynieryjna - nowe technologie

Rewolucja przemysłowa w Anglii i na kontynencie obudziła zapotrzebowanie na budowle nowego typu: fabryki, urządzenia komunikacyjne, jak: mosty, tunele, dworce. Migracja ludności do miast wymusiła również zmiany w urbanistyce. Powstało nowe budownictwo mieszkaniowe oraz gmachy użyteczności publicznej wznoszone przy użyciu nowych technologii, ale już z tendencją do odślania konstrukcji. Przy tym oddzielano wyraźnie budowle inżynieryjne od architektury.



# Gustaw Eiffel – wieża (1889)

Wieżę zbudowano specjalnie na paryską Wystawę Światową w 1889 roku. Miała upamiętnić setną rocznicę rewolucji francuskiej oraz zademonstrować poziom wiedzy inżynierskiej i możliwości techniczne epoki, być symbolem ówczesnej potęgi gospodarczej i naukowo-technicznej Francji. Projekt podkreślał architektoniczne walory żelaza, wbrew dominującemu w XIX wieku akademizmowi, który uważał żelazo za prosty materiał budowlany. Po 20 latach budowla miała być rozebrana, jednak Eiffel nie chciał do tego dopuścić i założył na wieży laboratorium aerodynamiczne i meteorologiczne. Jednak dopiero udane eksperymenty z umieszczonym na szczycie telegrafem „bez drutu” ocaliły wieżę i odstąpiono od jej demontażu. W przededniu I wojny światowej stała się obiektem militarnym: zapewniała Paryżowi łączność z posterunkami wojskowymi na granicy z Niemcami .



# Gustaw Eiffel – wiadukt Garabit (1880-84)





# Joseph Paxton – Pałac Kryształowy w Londynie, 1851





# Joseph Paxton – Pałac Kryształowy w Londynie, 1851



# Joseph Paxton – Pałac Kryształowy w Londynie, 1851

niezachowany do dziś budynek z żelaznych i szklanych prefabrykatów, pierwotnie wzniesiony w Hyde Parku w Londynie na Wielką Wystawę (1851).

Wśród atrakcji pałacu najbardziej widowiskowe były modele dinozaurów naturalnej wielkości zbudowane przez rzeźbiarza Waterhouse'a Hawkinsa przy ścisłej współpracy anatoma Richarda Owena, twórcy określenia „dinozaur”.

Po wystawie (1854) pałac został przeniesiony do dzisiejszego Upper Norwood, gdzie został powiększony. Był wielką atrakcją turystyczną Londynu i miejscem, gdzie odbywało się wiele imprez aż do 1936, gdy spłonął.



# Szkoła chicagowska

Pierwszym zwiastunem nowoczesnej architektury stały się wysokościowce, które powstały w Chicago. Ich twórca – Louis Sullivan –

po raz pierwszy w wielopiętrowych gmachach wykorzystywał stal i szkło. Budynki te cechowało łączenie w całość konstrukcji i formy. Ich dekoracja, która zasadniczo wynika z konstrukcji nosiła jeszcze ślady myślenia secesyjnego, co przejawiało się w dekoracji gzymsów i przestrzeni międzyokiennych.

# The Guaranty Building (Prudential Building), Dankmar Adler & Louis Sullivan, 1896, Buffalo, New York





# Auditorium Building, Dankmar Adler & Louis Sullivan, 1899, funkcja: scena operowa, biurowiec, hotel



# Auditorium Building, Dankmar Adler & Louis Sullivan, 1899, funkcja: scena operowa, biurowiec, hotel





# Auditorium Building, Dankmar Adler & Louis Sullivan, 1899, funkcja: scena operowa, biurowiec, hotel



**STANISŁAW WITKIEWICZ**

**STYL ZAKOPIAŃSKI W ARCHITEKTURZE  
(STYL NARODOWY)**





## ***Willa Pod Jedlami* (lub też **Dom Pod Jedlami**)**

Nazwa *Pod Jedlami* pochodzi od jodeł rosnących kiedyś w ogrodzie.

Willa zbudowana została dla rodziny Pawlikowskich i nadal pozostaje w rękach tejże rodziny. Miejsce pod budowę wybrał sam architekt. Budynek uchodzi za najpełniejszą realizację stylu Witkiewicza. Uwagę zwracają: solidna kamienna podmurówka sięgająca w najwyższym miejscu 4 metrów, rzeźbione elementy konstrukcji (np. balustrady), skrywająca schody (północna strona) weranda czy przyłap (odkryta weranda) od strony południowej. W środku zachowane zabytkowe wnętrza ozdobione góralską ornamentyką, oryginalne meble w stylu zakopiańskim, malowidła i dzieła sztuki.

W Willi mieszkała i tworzyła poetka Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (wówczas żona Jana Gwalberta Pawlikowskiego, inwestora). Bywała tu także jej siostra - Magdalena Samozwaniec. Zwiedzanie możliwe jest tylko od zewnątrz.

# ZAKOPANE – WILLA POD JEDLAMAMI, 1897





Willa pod Jedlami, bawialnia





jadalnia





Atma – willa Karola Szymanowskiego



# Kaplica Najświętszego Serca Jezusa w Jaszczurówce (Zakopane), 1904-1907

Świątynia o widocznej konstrukcji zrębowej opiera się na wysokiej, kamiennej podmurówce. Z przodu posiada arkadowe podcienie. Na dachu krytym gontem umieszczono niewielką wieżyczkę, mieszczącą dzwon. Wnętrze składa się z prostokątnie zamkniętego prezbiterium oraz jednej nawy.





Drewniany ołtarz główny przypomina góralską chatę. Wnętrze zdobią witraże projektowane przez S. Witkiewicza przedstawiające M.B. Częstochowską i Ostrobramską oraz herby Polski i Litwy. Ołtarze boczne, również wykonane z drewna pochodzą z lat 50. XX wieku.





**Chrysler Building** , Nowy Jork,  
1928-30. Wieżowiec art deco  
zaprojektowany został przez  
William van Alen, Reinhard,  
Hofmeister & Walquist.







# Empire State Building, Nowy Jork, 1931

Został zaprojektowany  
przez Shreve, Lamb &  
Harmon Associates.

Rozpoznawalna iglica budynku w stylu art déco, pierwotnie była zaprojektowana jako przystań i port dla Zeppelinów. Jednak wykonane testy ze sterowcami dowiodły, że jest on niepraktyczny i niebezpieczny ze względu na potężne podmuchy wiatru oraz z samej racji wielkości budynku. Pomimo tego przystań pozostała na swoim miejscu.



**The Daily Express  
Building, Londyn,  
1932 projekt Ellis  
and Clark**



# ARCHITEKTURA EKSPRESJONIZMU NIEMIECKIEGO – PRZEDSTAWICIELE:

- Hans Poelzig – Pawilon Czterech Kopuł we Wrocławiu, Widownia Teatru Wielkiego w Berlinie
- Erich Mendelsohn – Obserwatorium Einsteina w Poczdamie



Erich Mendelsohn  
Obserwatorium w  
Poczdamie



MAX BERG, Hala stulecia , Wrocław, 1911-13



MAX BERG, Hala stulecia





HANS POELZIG, Pawilon Czterech Kopuł we Wrocławiu

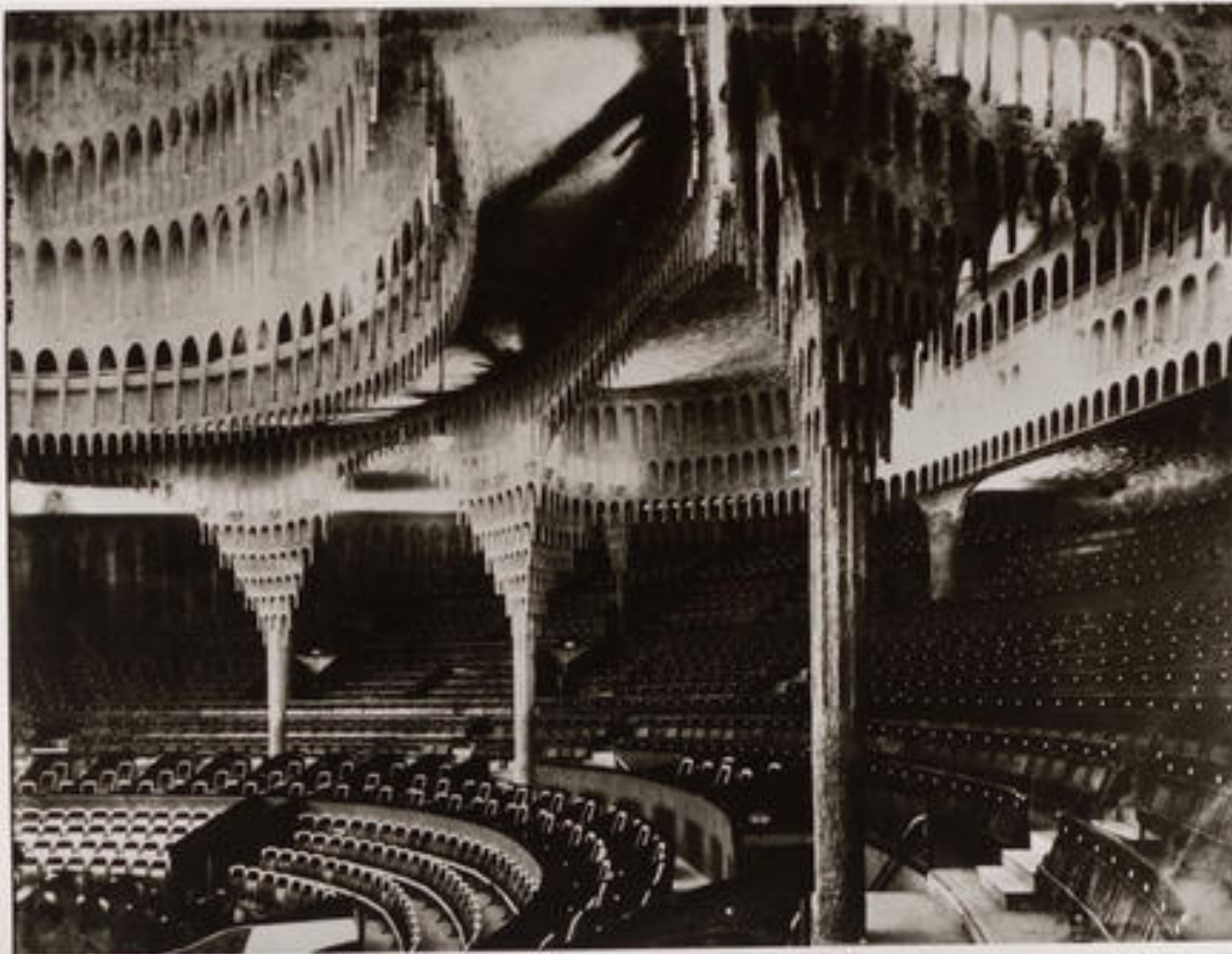


# HANS POELZIG





HANS POELZIG, Widownia Teatru Wielkiego w Berlinie



# Hans Poelzig, Budynek Ligi Narodów w Genewie, 1919-20





Peter Behrens, Fabryka farb w Höchst



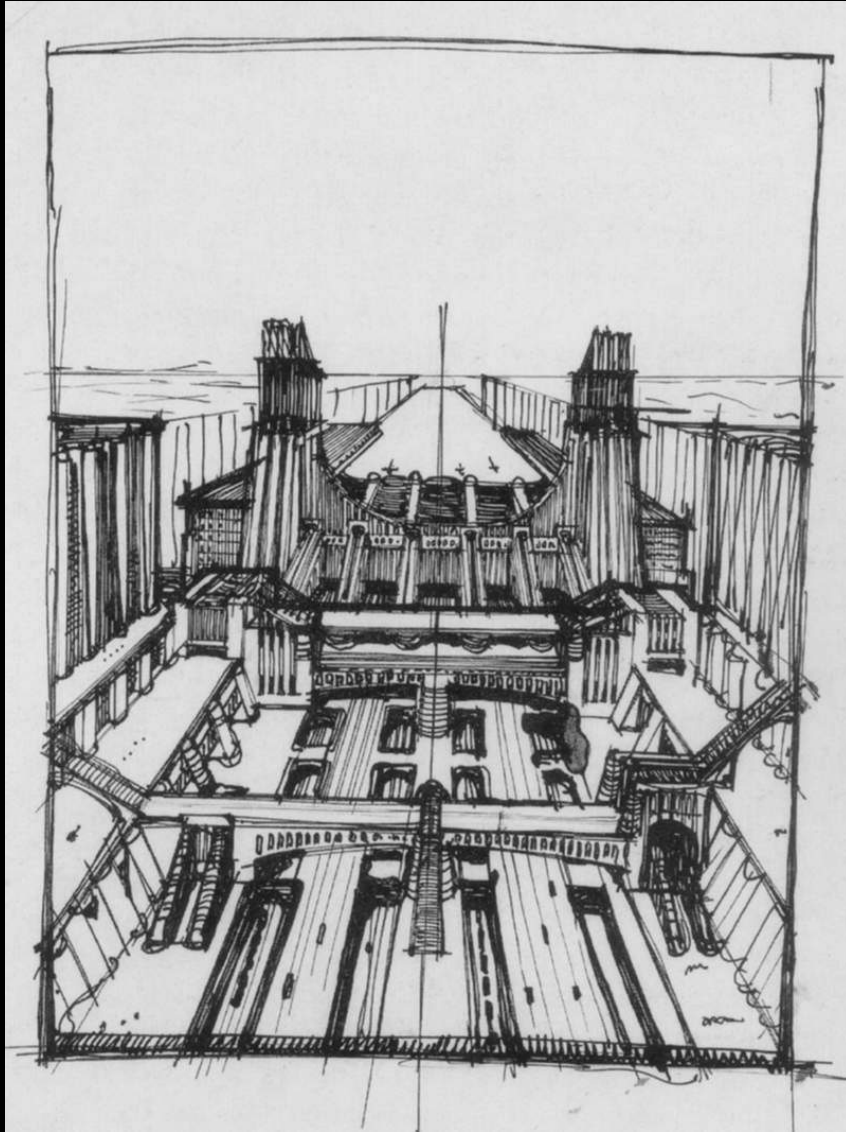


# Peter Behrens, Fabryka turbin AEG, 1908-1909





# Antonio Sant'Elia, La città nuova



Zainspirowany znaną sobie tylko z książek i czasopism architekturą wielkich miast amerykańskich, stworzył w latach 1912-1914 serię rysunków perspektywicznych pod tytułem *La Città Nuova*, rozwiązujących w modelowy sposób nowoczesną organizację zabudowy i komunikacji Mediolanu. Przedstawił na nich piętrzące się tarasowo wieżowce, napowietrzne koleje aglomeracyjne, jak również wielki port lotniczy zlokalizowany na dachu dworca kolejowego w centrum miasta. Rysunki te zostały w 1914 przedstawione na wystawie grupy architektonicznej *Nuove Tendenze*, szeroko kolportowane stały się inspiracją dla nowoczesnych architektów w latach 20., m.in. Le Corbusiera.

Barbara Brukalska (grupa Praesens), Dom "Pod orłami",  
Warszawa 1939, budynek zniszczony podczas powstania  
warszawskiego, odbudowany w 1948-50



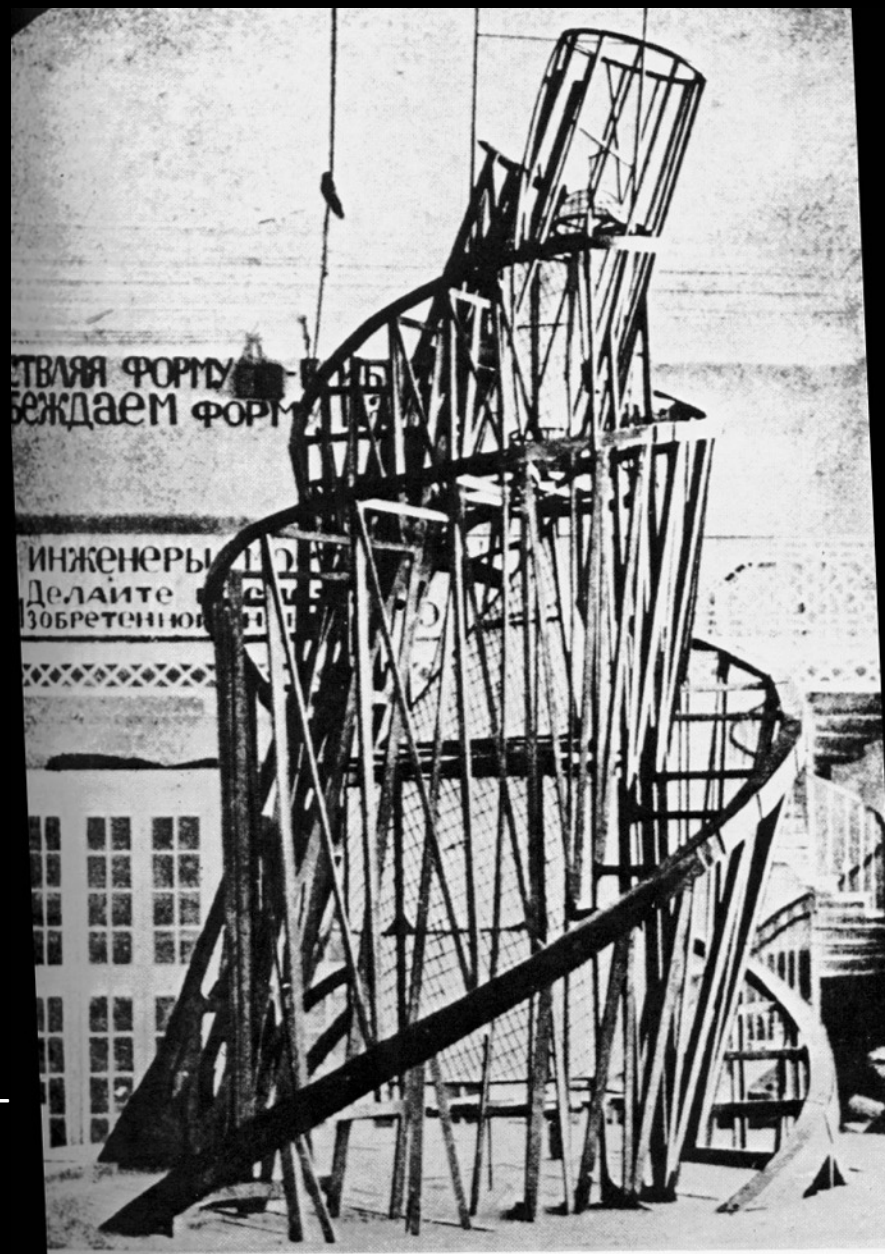


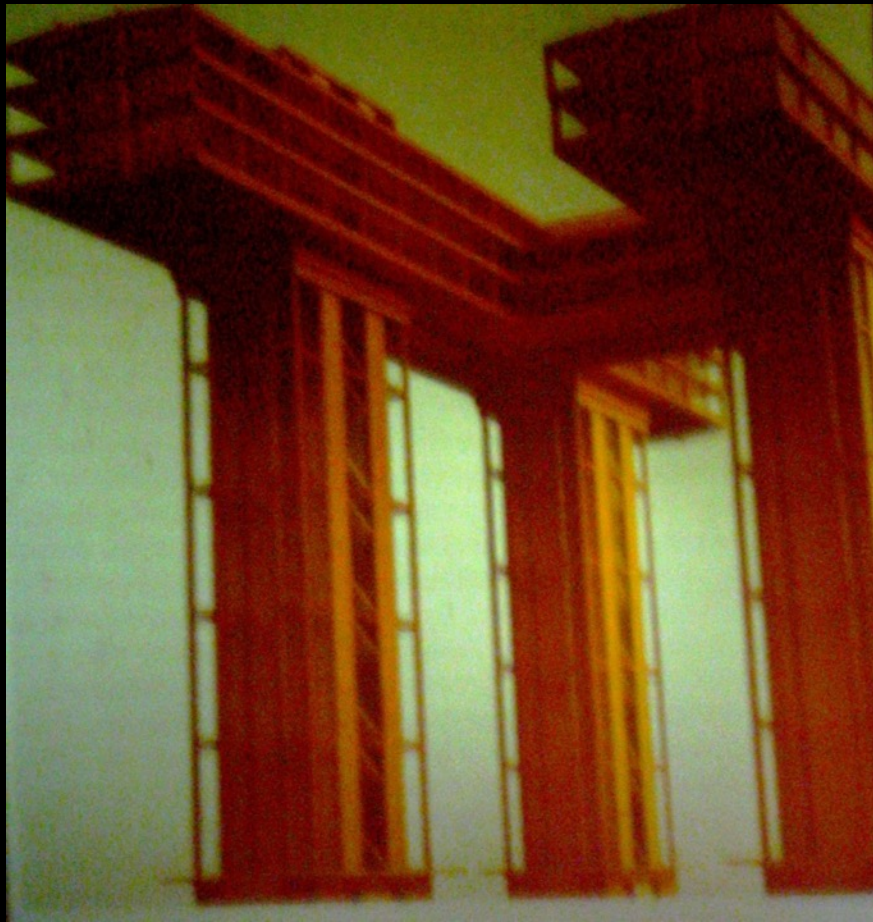
Władimir Tatlin

*Pomnik III Międzynarodówki*, Sankt Petersburg –  
Leningrad; konkurencja dla wieży Eiffla

1919-20

Drewno, żelazo, szkło





El Lissitzky, makieta mostu,  
1924



©2000 Artists Rights Society (ARS), New York/ VG Bild-Kunst, Bonn  
© 2000 The J. Paul Getty Trust

Trybuna Lenina



# El Lissitzky, Wygładzacz chmur, 1923-25



# Dom "Pod orłami", Bank Towarzystw Spółdzielczych, (widok 2005)





# Gerrit Rietveld – Dom Schroedera w Utrechcie, 1942 (neoplastycyzm)



# Gerrit Rietveld – Dom Schroedera w Utrechcie, 1942 (neoplastycyzm)





# Theo van Doesburg – sala kinowo-taneczna w Strasburgu, Cafe Aubette



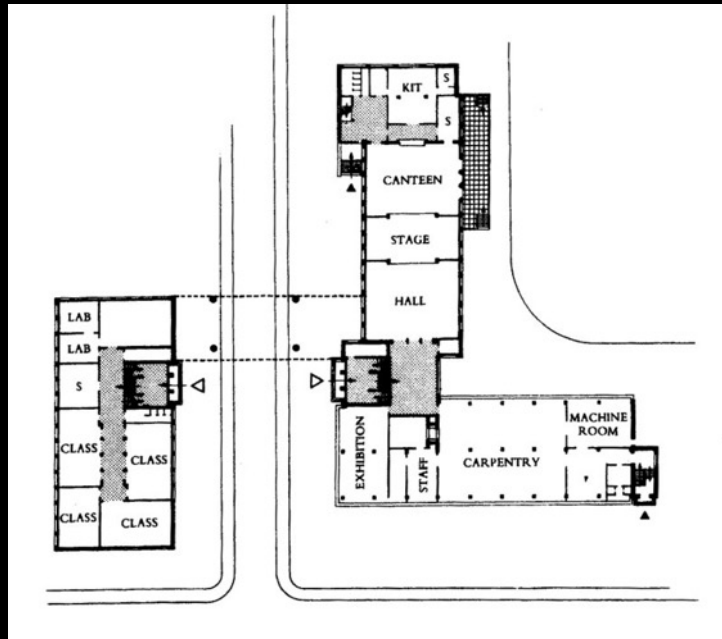


# Walter Gropius – Budynek Bauhausu w Dessau, 1925-26





# Walter Gropius – Budynek Bauhausu w Dessau, 1925-26



# Walter Gropius, Hans Meyer – Fabryka Fagus w Alfeld, 1911-14, ukończona w 1925





# Walter Gropius, Hans Meyer – Fabryka Fagus w Alfeld, 1911-14 (ukończona w 1925)



Uniwersytet Łomonosowa, Lew Rudniew, 1949-53  
pierwotny Pałac Kultury w Warszawie





# Pałac Kultury i Nauki, Lew Rudniew, 1952-55





# Le Corbusier – **Unité d'Habitation** (*Jednostka mieszkaniowa*), Marsylia, 1947-52





# Le Corbusier – Dom studentów Szwajcarskich, Paryż, 1930-32



# Le Corbusier – Kaplica Notre Dame du Haut, Ronchamp, 1950





# Le Corbusier – Kaplica Notre Dame du Haut, Ronchamp, 1950



# Le Corbusier – Kaplica Notre Dame du Haut, Ronchamp, 1950



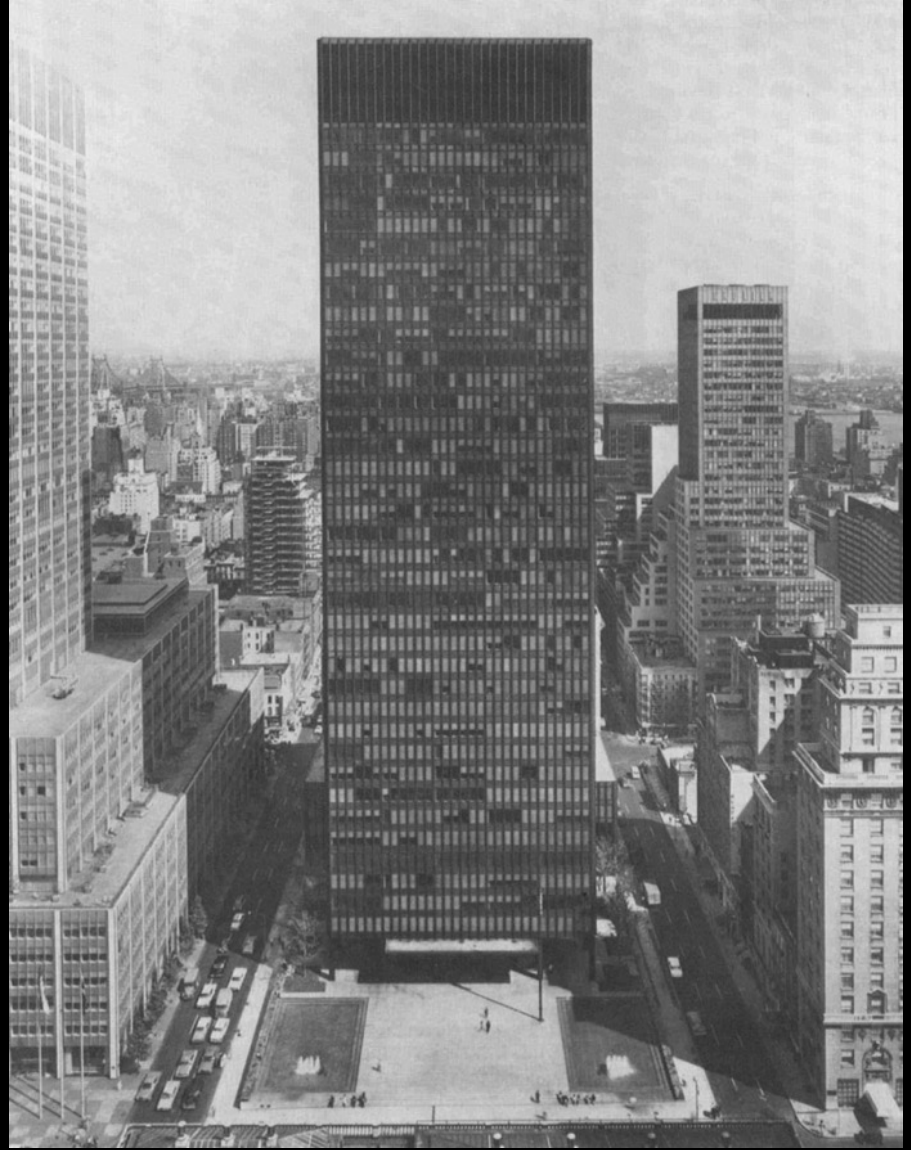


# Le Corbusier – Willa Savoye [sawła], Poissy [płasi], Francja, 1929-1931



Dom stoi w wolnej przestrzeni – powiązany z przyrodą poprzez otwarcie się na krajobraz. Okna tak zaprojektowane jak kadr kamery i pokazują kolejne obrazy, a równocześnie do wnętrza wpuszczają światło, które również daje zaprogramowane efekty we wnętrzach. Sama architektura domu mimo otwarcia na przyrodę, formalnie się jej przeciwstawia. Bryła domu jest prosta i prostokątna, ustawiona na słupach odrywa się od podłoża, a miękkie i zróżnicowane formy naturalne napotykać na twarde i geometryczne formy przestrzenne.

# Ludwig Mies van der Rohe, Seagram Building, 1954-58, Nowy Jork





Ludwig Mies van der Rohe, Dom pani  
Farnsworth, Plano (w stanie Illinois), 1945-50



# Frank Lloyd Wright, The Frederick C. Robie House, Chicago, 1908-10 (dom preriowy)





# Frank Lloyd Wright – Willa Kaufmanna (Dom nad wodospadem), 70 km od Pittsburgha, 1935





# Frank Lloyd Wright – Willa Kaufmanna (Dom nad wodospadem), 70 km od Pittsburgha, 1935





# Frank Lloyd Wright – Muzeum Guggenheima w Nowym Jorku, 1959



# Frank Lloyd Wright – Muzeum Guggenheima w Nowym Jorku, 1959





# Frank Lloyd Wright, zespół fabryczny chemicznej firmy S.C. Johnson w Racine, 1936-39



Tu zastosowane zostały najnowsze konstrukcje. Hala biurowa nakryta jest szkłem na żelbetonowych elementach stropów grzybkowych oraz wieża laboratoryjna sześciopiętrowa, na całym niemal obwodzie każdego piętra przeszklona. Oświetlenie zapewniały świetlikowe rury ze szkła pyreksowego oraz przeszklone ściany wewnętrzne, przez które światło przenikało łagodnie, ale skutecznie, zapewniając dobre warunki pracy

# Frank Lloyd Wright, zespół fabryczny chemicznej firmy S.C. Johnson w Racine, 1936-39





# Jørn Oberg Utzon – Opera w Sydney, 1957-73





# Hugo Alvar Henrik Aalto (modernizm)

## Techniczny Uniwersytet Helsiński w Espoo koło Helsinki, 1949-1974





# Hugo Alvar Henrik Aalto (modernizm)

## Techniczny Uniwersytet Helsiński w Espoo koło Helsinki, 1949-1974



# Hugo Alvar Henrik Aalto (modernizm) teatr w Essen, 1988





# Hugo Alvar Henrik Aalto (modernizm) teatr w Essen, 1988



# Hugo Alvar Henrik Aalto (modernizm) gmach kongresowy Finlandia Talo w Helsinkach, 1967-71





# Eero Saarinen – Terminal Trans World Airlines na Lotnisku Kennedy'ego w Nowym Jorku, 1956-62

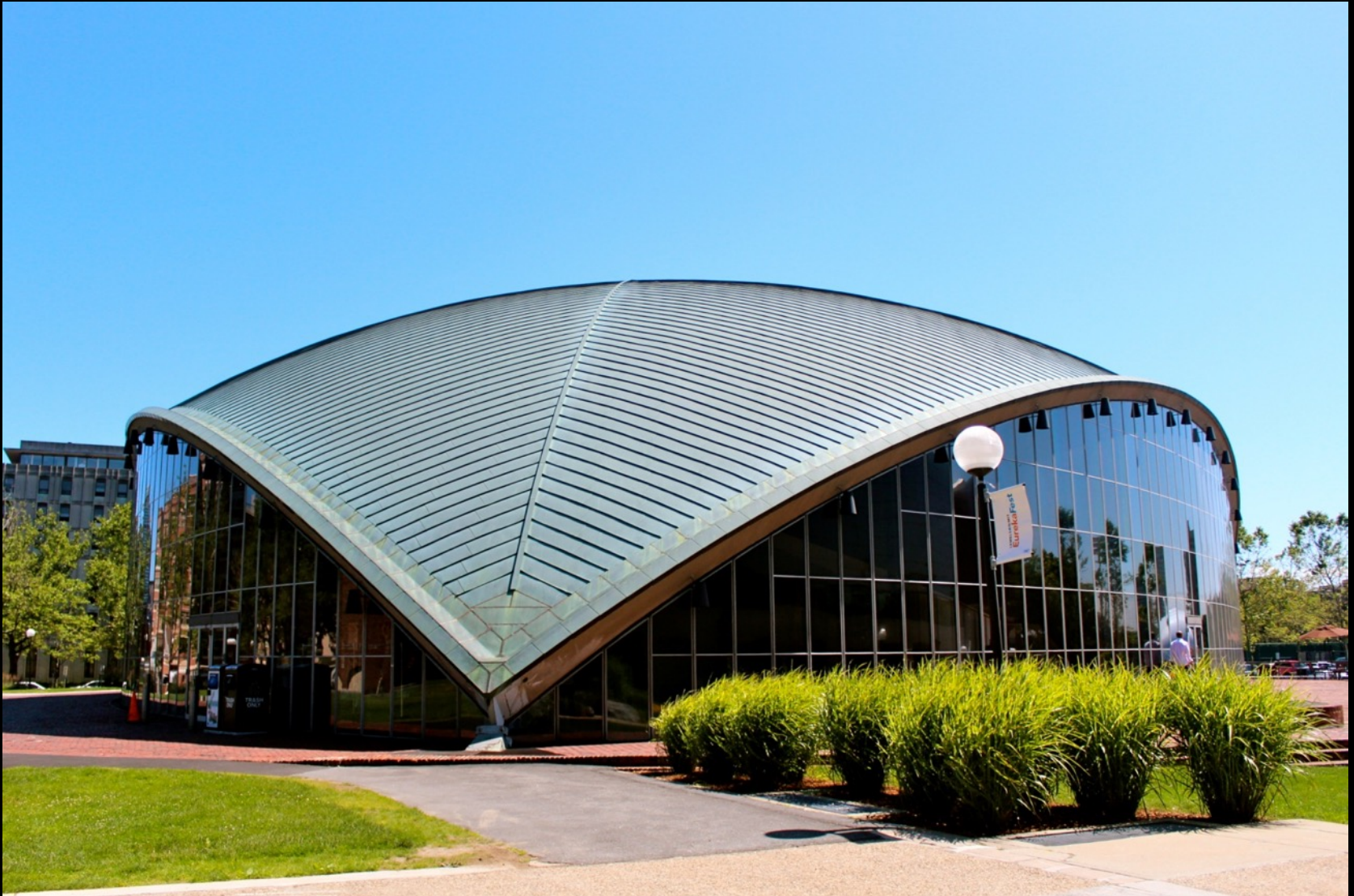


# Eero Saarinen – kaplica Massachusetts Institute of Technology w Cambridge, Massachusetts, 1955





# Eero Saarinen – Kresge Auditorium Massachusetts Institute of Technology w Cambridge, 1955



# Eero Saarinen – Gateway Arch w St. Louis w stanie Missouri, 1947-1965



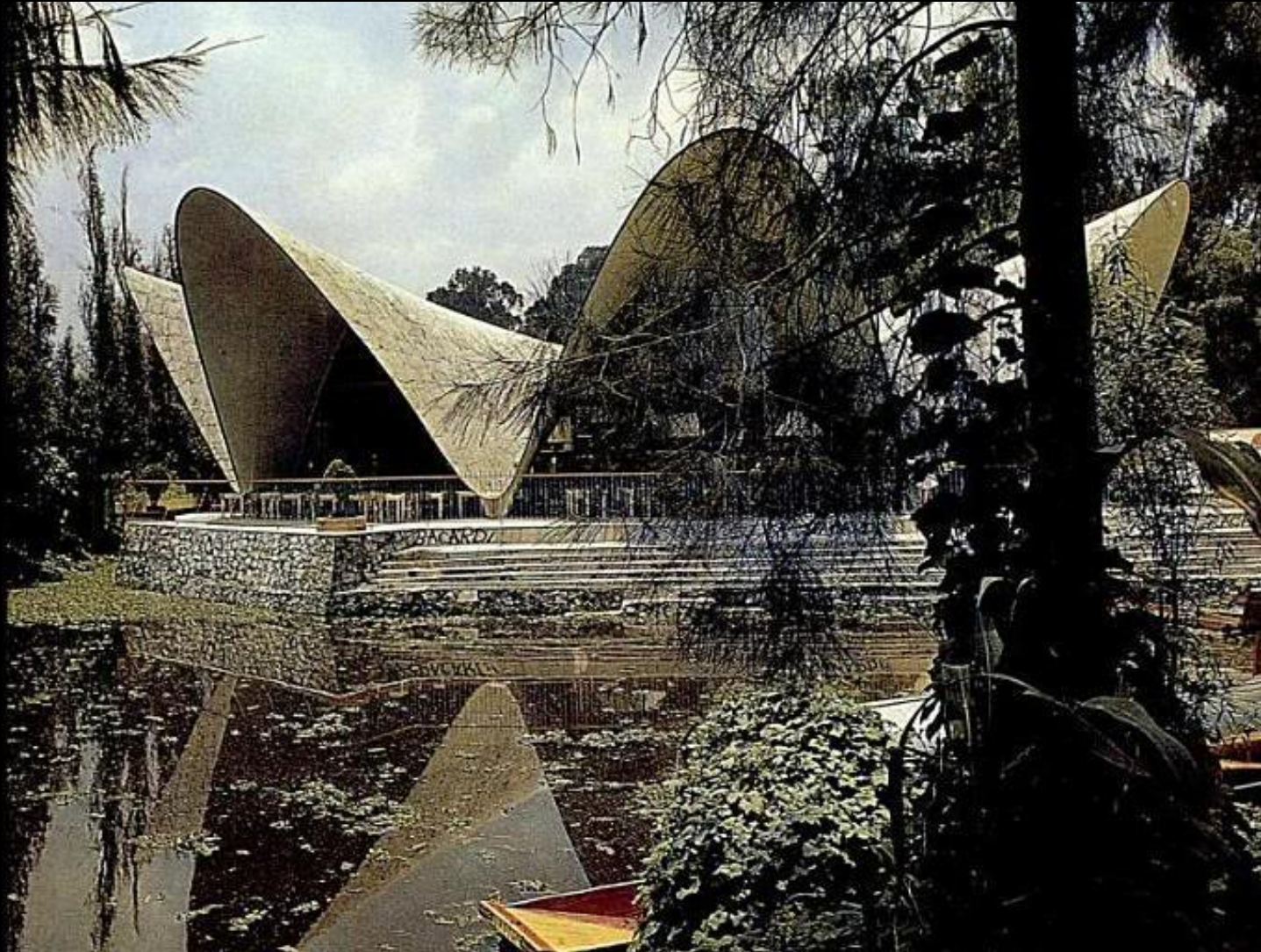


# Félix Candela Outeriño, oceanarium w Walencji, 1994-2002



Félix Candela był twórcą hypar (hiperboloida paraboliczna), cienkościennych łupinowych konstrukcji z żelbetu o powierzchni zakrzywionej w dwóch płaszczyznach.

# Félix Candela Outeriño, restauracja Los Manantiales w Xochimilco (Meksyk), 1958





# Kenzō Tange – Katedra NMP w Tokio, 1955





# Kenzō Tange – Centrum Pokoju w Hiroshimie, 1949-1956





# Oskar Niemeyer – Katedra NMP w Brasili, 1970



# Oskar Niemeyer – budynek parlamentu w Brasilii, 1960





# Oskar Niemeyer – Muzeum Sztuki Współczesnej w Niterói, 1996





# Pier Luigi Nervi – Pałac Sportu w Rzymie, 1956





# Pier Luigi Nervi – Palazzetto dello Sport (Mały Pałac Sportu) w Rzymie, 1958-60 (modernizm)



# Maciej Nowicki – Dorton Arena (Paraboleum) w Raleigh (Północna Karolina), 1952





# Tadeusz Tołwiński, Muzeum Narodowe w Warszawie, 1924 (modernizm)



# Richard Buckminster Fuller – Dymaxion House





# Richard Buckminster Fuller – Union Car Tank Dome, Baton Rouge, 1958





# Richard Buckminster Fuller – Pawilon USA na Expo'67 w Montrealu





# Ieoh Ming Pei – Piramida w Luwrze, 1988





# Johann Otto von Spreckelsen – Wielki łuk w Paryżu, 1982-90





# Philip Johnson, *AT&T Building* w Nowym Jorku (ob. *Sony Building*), 1984 (postmodernizm)





**Piazza d'Italia, Nowy Orlean,  
Charles Moore, 1975**

**najstłynniejszy przykład  
postmodernizmu w architekturze  
światowej**

**zamówienie imigrantów z Sycylii,**

**kumulacja włoskich, tradycyjnych  
symboli: barokowe fontanny z Rzymu,  
kontur mapy Włoch z kamienia, łuk  
odwołujący się do serliany, kolumny.**

**Kapitele kolumn zwieńczone neonową  
opaską ( świecą w noc)**

**duży żółty łuk prowadzi do niemieckiej  
restauracji**

**nastrój bardziej jarmarku aniżeli klasyki**



# James Stirling, Clore Gallery (część Tate Britain Gallery), Londyn, 1980-87 (postmodernizm)





# Renzo Piano i Richard Rogers – Centrum Pompidou, Paryż, 1972-77 (styl hightech)





# Renzo Piano i Richard Rogers – Centrum Pompidou, Paryż, 1972-77 (styl hightech)



# Frank O'Gehry – Muzeum Guggenheima w Bilbao, 1997 (dekonstruktywizm)





# Frank O'Gehry – Muzeum Guggenheima w Bilbao, 1997 (dekonstruktywizm)





# Frank O'Gehry – Tańczący dom w Pradze, 1995





# Daniel Libeskind (ur.1946), dekonstruktywizm, Muzeum Żydowskie w Berlinie, 2001





# Norman Robert Foster, Lord Foster of Thames Bank, przebudowa gmachu Reichstagu w Berlinie, 1991-99





# Norman Robert Foster, Lord Foster of Thames Bank, ratusz w Londynie, 2002





# Norman Robert Foster, budynek Towarzystwa Reasekuracyjnego Swiss Re (potocznie *Gherkin* – *ogórek*) w Londynie, 2001-04







Norman Robert  
Foster,  
przebudowa  
gmachu British  
Museum w  
Londynie, 2000

# Norman Robert Foster, Lord Foster of Thames Bank, centrum biurowo-handlowe Metropolitan w Warszawie, 2003





# Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, 2013, Warszawa, Rainer Mahlamäki (Finlandia)

